ئافرەتی مسوڵمانی کورد

مافە شەرعییەکانی و ئەرکە گرنگەکانی

منتدى إقرأ الثقافي
للكتب (كوردى - عربي - فارسي)
www.iqra.ahlamontada.com

عەلی باپیر

چاپی دووەم

١٤٢٤ك
٢٠٠٣ز

ئافرەتی مسوڵمانی کورد

مافە شەرعییەکانی و ئەرکە گرنگەکانی

عەلی باپیر

چـاپـی یـەکـەم

١٤٢٣ك

٢٠٠٣ز

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوف﴾

(البقرة)

پێشکەش بۆ:-

بەو ئافرەتانەی کەهەم مافە شەرعییەکانیان داوا دەکەن و هەم ئەرکە شەرعییەکانیشیان جێ بەجێ دەکەن و، لەمەیدانی خواپەرستیی و دینداریشدا لەگەڵ پیاوان پێشبڕکە دەکەن.

ئەم نامیلکەیە

خوێنەری بەرێز:

ئەم نامیلکەیە -وەك زۆر نامیلکەی دیکەی بەندە - لەئەسڵ دا وتارێك بووە لەکۆڕێك[1] دا دراوە کە لەمزگەوتی (جیهاد)دا بۆ ژمارەیەکی زۆر لەخوشکان لەڕۆژی (١٢ی ڕەجەبی ١٤٢٣) بەرانبەر بە (٢٠٠٢/٩/١٩)دا بەسترا بوو.

پاشان خوشکی بەڕێزمان خوشکە (شەمسە سەعید) کەهەر خۆیشی سەرپەرشتیاری کۆڕەکەی بەئەستۆوە گرتبوو لەکاسێتەوە هێناویەتە سەر کاغەزو پاشان دوای چاوپێداخشاندنەوەی خۆمو وردە دەستکارییەکی چەند وشەو ڕستەیەکی، دووبارە برای بەڕێزم کاك: (وشیار سەنگاوی)ی بەخەتێکی خۆش نووسیویەتەوەو ئامادەی چاپ کراوە.

خواش بەکەرەمی خۆی پاداشتی بەرزی هەرکام لە (شەمسەخان)و کاك (وشیار) بداتەوەو ئەم بەرهەمەش بکاتە مایەی بەهرە وەرگرتنی خوێنەران بەگشتی و خوشکە بەڕێزەکانمان بەتایبەت.

شایانی باسیشە کەئێمە خوا پشتیوان بێ لەکتێبی: (ئافرەت و خێزان لەسایەی شەریعەت دا) دا هەموو ئەو باس و بابەتانەی کەلەبارەی ئافرەت و خێزانەوە بۆ ئەم ڕۆژگارە بەپێویستیان بزانین، دەیانتوێژینەوە، کەسوپاس بۆ خوا تائێستا زیاتر لە چل (٤٠) ئاڵقەی لەڕۆژنامەی (کۆمەڵ)دا لێ بڵاوکراوەتەوە، بەڵام ئەم نامیلکەیەش کورتەو پوختەیەکی باشی لەبارەی ماف و ئەرکەکانی ئافرەتی مسوڵمانی کوردەوە گرتۆتە خۆی، بۆیە بەچاکمان زانی کەوەك پێشەکی و نۆبەرەیەکی ئەو کتێبە، جارێ ئەم نامیلکەیە بڵاو بکەینەوە.

چونکە بەڕاستی بەهەموو قەناعەتەوە دەڵێم کەئافرەتانی مسوڵمان لەکوردستان و سەرجەم وڵاتانی دیکەی ئیسلامیش دا دووچار دووچاری

---

[1] دیارە کۆڕەکە پرسیارو وەڵامی زۆریشی گرتبوونە خۆ بەڵام بەپێویست نەزانرا بنووسرێنەوە.

ستەمدیدەیی (مظلومیة) و بەشخوراویی (بخس الحق) بوونە: جارێکیان: بەهۆی کەمتەرخەمیی پیاوانەوە لەبەرانبەر دابینکردنی هەق و مافە شەرعییەکانیان دا، کەچەنگە زۆرجاریش ئەو کەمتەرخەمییە بەهۆی بێئاگایی لەشەریعەتەوەو پەروەردە بوونێکی هەڵەوە، بەهەڵوێستێکی ڕەواو شەرعیش دابنرێ و لەسەر ئیسلام و شەریعەتیش حیساب بکرێ!!

دووەمیان: لەلایەن ئەو تەوژمە عەلمانیی و غەرب زەدەیەوە کەدەیەوێ ئافرەتی مسوڵمانی کورد لەدین و ڕەوشت و قیەم و ڕەسەنایەتی مسوڵمانەتی و کوردایەتی خۆی دووربخاتەوەو، بەزۆری زۆرداری بەمەرەدی ئافرەتی داماو بێدەرەتانی ڕۆژئاوای بەرێ، کەهەرکەسێك خاوەنی هەست و نەستێکی مسوڵمانانەو ویژدانێکی ساغ و زیندوو بێت بەزەیی و پەرۆشی دەجووڵێ و گریانی دێت بۆ حاڵ و باڵی تفت و تاڵی ئافرەتی ڕۆژئاوایی، خێزان لێهەڵوەشاوو سروشت تێکدراو سەرگەردان!

بەڵام خوا پشتیوان بێ هۆشیاریی و بێداریی مسوڵمانان بەگشتی و خوشکانمان بەتایبەت، دەبێتە مایەی دەربازبوونیان لەهەردووك چۆرتم و گرفتەکەو سەرەنجام ئافرەتی مسوڵمانی کوردستان، هەم هەقە شەرعییەکانی دەست دەخات و، هەم ئەرکەکانیشی جێبەجێ دەکات، وەلەئاکام دا کارێك دەکات کەپارێزگاریی لەڕەسەنایەتی ئیسلامیی و نەتەوەیی خۆی بکات و لەسەرووی هەموو شتێکیشەوە خوای پەروەردگار لەخۆی ڕازی بکات و خۆی لەئاگریی دۆزەخ پارێزراوو سەلامەت و بەهەشتیش بۆ خۆی مسۆگەرو حەڵاڵ بکات.

٢٦ی رمضان ١٤٢٣

٢٠٠٢/١٢/١ ئەحمەداوا

پێشەکی

الحمدلله والصلاة والسلام على رسول الله محمد وآله وصحبه ومن اهتدى بهداه

سەرەتا بەخێرهاتنی هەموو خوشکە بەڕێزەکان دەکەم بەخێر بێن یاخوا خۆشحاڵین بەدیداری هەموو لایەك.

خوای پەروەردگار ئەم کۆڕو مەجلیسەمان لەو کۆڕو مەجلیسانە بگێڕێ کەدەبنە مایەی دابارینی ڕەحمەتو بەزەیی خوای بەبەزەیی وەدەبن بەمایەی سوودو بەهرە وەرگرتنی هەموو لایەك.

خوشکە بەڕێزەکانم:- ناونیشانی وتارەکەمان بەم شێوەیەیە (ئافرەتی مسوڵمانی کورد؛ مافە شەرعییەکانیو ئەرکە گرنگەکانی) وەك ئەو خوشکە[٢] بەڕێزەمان، ئاماژەی پێکرد لەڕۆژگاری ئەمڕۆماندا و لەئەنجامی کۆمەڵێك هۆکاردا: (هۆکاری فیکری، سیاسی، ئابووری، کۆمەڵایەتی، وەبەرەو پێش چوونی ژیان لەڕووی ماددیو تەکنەلۆژیاوە)، مەسەلەی ئافرەتو خێزان کەوتۆتە نێو کەشو هەوایەکەوە کەئینسان تێیدا بەرەو چارەنووسێکی پڕ مەترسی دەچێ، کەبریتی‌یە لەپەرەپێدانی لایەنی ماددی وەبریتی‌یە لەتەرکیزکردنو جەخت کردنەوە لەسەر لایەنی جەستەییو غەریزەیی ئینسان، وەفەرامۆش کردنی لایەنی ڕۆحیو ئەخلاقیو قیەمی، بەواتایەکی دیکە: ئەوەی کەشارستانیەتی یان بەناو شارستانێتی ئەمڕۆی ماددی ئەورووپاو ڕۆژئاوا لەئینسانی دەوێت، ئەوەیە کەهەر خەریکی دونیا بێت وەبێ خەبەر بێت لەخوا (تبارك وتعالى) وە هەموو هەوڵی خۆی چڕبکاتەوە لەوەدا کەچۆن غەریزەکانی تێر بکات، وەچۆن لەڕووی ماددی‌یەوە خۆی بەختەوەرو خۆی ئیشباع بکات، بەبێ ئەوەی گوێ بەدینو بەئەخلاقو قیەمو بەدواڕۆژ بدات!! بەڵێ جا لەکەشو هەوایەکی ئاوادا ئافرەتی مسوڵمانی کورد دەبێ زۆرچاك وردبێتەوە و بزانێت ئەو ئایینەی کە ئینتیمای بۆ لای هەیە (چونکە ئێمە وتارەکەمان تایبەتە بەئافرەتی مسوڵمانو بەخوشکانی مسوڵمانەوە).

---

[٢] خوشکە (شەمسە سەعید) کەسەرپەرشتیاری کۆڕەکەی کرد.

بەڵێ هەر ئافرەتێکی مسوڵمان دەبێت جوان سەرنج بدات داخۆ ئەو دینەی کە ئینتیمای بۆی هەیە کەئیسلامە بزانێت چ مافێکی پێداوە، چ هەقێکی بۆ دیاری کردوە، وەپاشانیش چ ئەرکێکی خستۆتە سەرشانی و چ ئیشێکیشی بۆ دیاری کردوە؟! بۆئەوەی هەم مافەکانی داوا بکات و هەم ئەرکەکانی سەرشانیشی جێبەجێ بکات، جانەگەر تەماشای هۆیەکانی ڕاگەیاندنی ئەم سەردەمو ڕۆژگارەمان بکەین لەکۆمەڵگای کوردەواری خۆماندا، بەداخەوە کەهەرچەندە میللەتەکەمان میللەتێکی مسوڵمانە، وەهەرچی ڕاست دەبێتەوە خۆیشی بەمسوڵمان دەزانێ[٣] بەڵام ئەگەر گوێ هەڵخەین بۆ هۆیەکانی ڕاگەیاندن وە سەرنج بدەین بۆمان دەردەکەوێ کەئەوەی حیسابی بۆ ناکرێت بەتایبەت لەچوارچێوەو لەبواری خێزان و ئافرەت و پەروەردەی گشتیدا لەنێو ئەم میللەتە مسوڵمانەی ئێمەدا بریتیە لەمسوڵمانەتی و دینداری، وەبریتی یە لەو ئەدەب و قیەمو ئەخلاقەی کەدین و مسوڵمانەتی فەرمانی پێدەکات! بۆیە ئەگەر بەهەموو لایەکمانەوە وەك خەڵکێکی مسوڵمان کەدەمانەوێت بەمسوڵمانەتی بژین چ پیاوان چ ئافرەتان، چ برایان چ خوشکان، ئەگەر خۆمان زۆر وریا نەبین بەڕاستی ئەوەی کە دەویسترێت لەکوردستاندا وە لەغەیری کوردستاندا پیادە بکرێت، بریتییە لەپەلکێش کردنی کۆمەڵگا بەرەو نەفامێتی: نەفامێتی عەقیدەو ئەخلاق، نەفامێتی سیستەمو حوکمو، بەکورتی لەهەموو لایەنەکانی ژیاندا کۆمەڵگایەکەمان بەرەو نەفامێتی دەبردرێ! کوردەواری خۆشمان گوتوویانە (سەرچۆپی بدە دەست گامێشێ بۆلای کادێنێ دەیکێشێ) کەسێك خۆی دینی نەبێت موستەحیلە دینداریی فێری خەڵك بکات، وەکەسێك بڕوای بەو قیەمو ئەدەب و ئەخلاقە نەبێ کەلەدینەوە سەرچاوە دەگرێت، موستەحیلە مادام خۆی نیەتی خەڵکی لێ بەهرەمەند بکات!! جا من بەپێویستم زانی کەئەم وتارەم لەم دوو تەوەرەیەدا پێشکەش بکەم.

---

[٣] لەڕۆژی (٢٤ رمضان ١٤٢٣) بەرانبەر بە (٢٩/١١/٢٠٠٢)دا وتارێکم لەمزگەوتی (جیهاد) لەسلێمانیدا بەناوونیشانی: (ئینسانی مسوڵمان کێیە؟!)، خوا یاربێ بەشێوەی نامیلکەش بڵاوی دەکەینەوە.

یەکەم: مافە شەرعیەکانی ئافرەتی مسوڵمان چین؟

دووەم: ئەرکەکانی سەرشانی ئافرەتی مسوڵمان چین؟

تەوەرەی یەکەم

مافە شەرعییەکانی ئافرەتی مسوڵمان چین؟!

لەپێشدا باسی مافە شەرعییەکانی ئافرەت دەکەین چونکە هەرکەسێك مافی پێنەدرێت و مافی پێنەدەیت و مافەکانی بۆ دابین نەکەیت، ناتوانیت واجبێك و ئەرکێکی لێ داوا بکەیت! هەرکەسە بەئەندازەی ئەوە دەتوانێت ئەرکی سەرشانی جێبەجێ بکات کەزەمینەی بۆ ساز دەکرێت و مافەکانی بۆ دابین دەکرێن، وەپێش ئەوەی بچمە سەر تەوەرەی یەکەمی وتارەکەم دەمەوێت ئەوە بیری خوشکانی بەرێزمان بێنمەوە کەئێمە ماوەیەك لەمەوبەر دوو کۆڕمان بەستن دەربارەی (تیرۆر) وەدەربارەی (سیکۆلاریزم) دیارە هەندێك ڕەخنەو تێبینیمان پێگەیشتەوە کەبۆچی خوشکانی بەڕێزیش تێیاندا بەشدار نەکراون؟! جائێمە لەهەردوو کۆڕەکەدا ڕوونمان کردووە کەهۆیەکەی دەگەڕێتەوە بۆ بەر تەسکی ئەو شوێنەی کەکۆڕەکانی تێدا بەستران و قەرەباڵغیەکی زۆری لێبوو، وەپێمان وابوو کەئەگەر خوشکانی بەڕێز بێن تووشی سەغڵەتی دەبن و تووشی ناڕەحەتی دەبن و گوتمان باخوشکانمان لەو قەرەباڵغیەدا تووشی ناڕەحەتی و حاڵەتێکی سەغڵەتی و ئیحراج نەبن، دواییش دیارە کۆڕەکان لە (تەلەفزیۆن) لێدران و خوا یاربێ خوشکان توانیویانە بەشداری نەبوونیان قەرەبوو بکەنەوە، جا لەسۆنگەی ئەوەوە کەئەو کۆڕانەی بەستران، تێدا بەشداربوونیان تایبەت بوو بەبرایانەوە، گوتمان با کۆڕێکی تایبەتیش بۆ خوشکان ببەستین ئەوە لەلایەك وەلەلایەکی دیکەشەوە بەتەئکید ئافرەتان کۆمەڵێك بابەت و مەسەلەی تایبەت بەخۆیان هەیە کە ناگونجێت

لەشوێنی گشتی‌دا باس بکرێت، هەندێك شتی تایبەت بەخۆیان هەیە واباشە لەکۆڕو لەشوێنی تایبەت بەخۆیاندا باسبکرێن، هەربۆیەش پێغەمبەر ﷺ دوای ئەوەی کەئافرەتان داوایان لێکرد کەڕۆژێکیان بۆ دیاری بکات لەهەفتەدا پێغەمبەر ﷺ ڕۆژێکی بۆ دیاری کردن ئافرەتان دەچوون بۆ خزمەتی و ئەوەی کەخۆیان بەلایانەوە گرنگ و مەبەست بوو عەرزی پێغەمبەریان ﷺ دەکرد ئەویش بۆی ڕوون دەکردنەوە.

ئێستاش بابچینە سەر بڕگەکانی تەوەرەی یەکەمی باسەکەمان: (مافە شەرعییەکانی ئافرەتی مسوڵمان) :-

خوشکانی بەڕێزم: بێگومان ئافرەتی مسوڵمان وەك پیاوی مسوڵمان هەردووکیان ئینسانن هەردوکیانیش بەندەی خوان، جا هەموو زانایانی ئیسلام لەسەر ئەوە یەك دەنگن کەئافرەتیش وەك پیاوە، واتە وەك پیاو بەبێ هیچ جیاوازییەك لەڕوانگەی شەریعەتی خوای پەروەردگارەوە ئینسانەو وەك پیاو بەندەی خوایەو وەك پیاویش لەبەرانبەر شەریعەت و بەرنامەی خوای پەروەردگاردا بەرپرسیارە، دیارە ئەوە بۆ ئێمەی مسوڵمان و ئیسلامی بەڵگەنەویستە بەتایبەتی لەم سەدەی بیست و یەکەدا کەدونیا زۆر بەرەو پێش چووە، بەڵام ئەوەی کەئێستا بووەتە شتێکی ئاشکراو ڕوون وە بووەتە شتێکی بەڵگەنەویست، کاتی خۆی مشتومڕی زۆری لەسەر بووە بەتایبەت لەنێو فەیلەسووفەکانی یۆنان و ئیغریقیەکان و هیندۆسیەکاندا، مشتومڕی زۆری لەسەر بووە کەئایا ئافرەتیش وەك پیاو ئینسانە وە نەفسێکی ئینسانی هەیە یان لەخوار پیاوەوەیە؟! وەدینی شێوێندراوی نەصرانی‌یەتیش کێشەو مشتومڕی زۆری لەبارەیەوە کردوە!! لەحاڵێکدا کە قوئان هەر زوو لەبەرئەوەی کە لە زانیاری بێ‌سنووری خواوە سەرچاوەی گرتووە لەگەڵ ئەوەشدا کەپێچەوانەی عورف و باوو نەریتی کۆمەڵگای نەفامیی ئەوسا بۆوە، بەڵام خوای گەورە هەر لەیەکەم ڕۆژەوە وەك ڕاستیی‌یەکی ڕوون و بێ‌چەندو چوون

ڕایگەیاندوە کەئافرەت و پیاو هەردووکیان بەندەی خودان، بەڵام ڕێچکەکان دوای هەوڵی زۆرو دوای تەقەلاو کۆششی زۆر، وە ئافرەتان دوای ڕەنج و زەحمەت و قوربانی دانی زۆر گەیشتنە ئەوەی کە تاڕادەیەك وەك پیاو تەماشا بکرێن! هەرچەندە ئێستاش لەکۆمەڵگاکانی ڕۆژئاوادا لەزۆر بواراندا ئافرەت وەك پیاو هەر تەماشا ناکرێت، بۆ وێنە لەمەسەلەی کرێدا، لەکرێ ی ئیش کردندا وەك پیاو تەماشا ناکرێ، وە لەمەسەلەی سەربەخۆبوونی خۆدا ئێستاش ئافرەتانی ئەورووپایی بەناوی مێردەکانیانەوە ناودەبرێن، ئافرەتی ئەورووپایی هەتا خێزانی سەرۆك کۆمارەکانیشیان بەناوی مێردەکانیانەوە ناودەبرێن نەك بەناوی باوکیان، واتە ئافرەت لەڕۆژئاوا ئێستاش لەگەڵ بێ خاوەنی کەسایەتی شەخصیەتی سەربەخۆی خۆی نییە!! بەڵام لەقورئانێدا ئەو مەسەلەیە هەر زوو براوەتەوە هەرچەندە بەداخەوە زۆر لەخەڵکی (غەرب زەدە) [٤]ی خۆمان واتە ئەوانەی لەژێر کاریگەریی فەرهەنگی ڕۆژئاواو سیاسەتی ئەورووپاو ڕۆژئاوادان ئەو حەقیقەتە نازانن و لەسۆنگەی ئەوە کەتەماشا دەکەن و دەبینن مسوڵمانان دواکەوتوون لەڕووی شارستانێتی و (تەکنۆلۆژیا)وە، وە لەبەرئەوەی کەدەبینن مسوڵمانان ژێر دەستەن لەڕووی سیاسی یەوە، وا دەزانن کەئەوە خەتای دینەکەیانە وەپێشیان وایە کەئافرەتانی مسوڵمان بەهۆی دینەکەیانەوە تووشی بەجێماوی بوون، وەپێیان وایە کەئافرەتانی ئەورووپا بەهۆی بێ دینی یەوە پێش ئافرەتانی مسوڵمان کەوتوونەتەوە!! بەڵام لەحەقیقەتدا وا نیەو ئەوە چەواشەکاری یەو بەهیچ جۆرێك ئیسلام و دینداریی ڕاستەقینە ئافرەتانی مسوڵمانی وەپاش نەخستووە، چونکە زانایانی ئیسلام هەموویان چ توێژەرەوانی قورئان چ فەرمووده ناسەکان چ شەرعزان و ئوصولی یەکان هەموویان لەسەر ئەوە یەك

---

[٤] (غەرب زدە) وشەیەکی فارسی یە واتە: کارتێکراو لەلایەن بیردۆزەو ڕێچکە ڕۆژئاوایی کانەوە.

دەنگن و دەڵێن: هەرچی دواندنەکان (خطابات)ی قورئان هەیە واتە ئەوە کەخوای پەروەردگار بانگی ئیماندارانی کردوەو بانگی مسوڵمانانی کردوە کەوا بکەن وا مەکەن و ئەوە حەڵاڵە ئەوە حەرامە:

ئەوە هەمووی نێرو مێی تێدا یەکسانن بەبێ جیاوازی، سەرجەم زانایانی ئیسلام لەسەر ئەوە یەك دەنگن، بەڵام دوایی ئێمە کەدەبینین عورفی هەڵەی مسوڵمانان لەکۆمەڵگای کوردەواری یان لەکۆمەڵگایەکی دیکەدا وای کردوە کەئافرەت بەپلە دوو یان بەپلە سێ حیساب بکرێ، ئەوە عورفی هەڵەی مسوڵمانان وای کردوەو بەجێماوێتیی و دواکەوتوێتی مسوڵمانان لەدینەکەیان وای کردوە، ئەگەرنا لەئیسلام دا شتی وا نییە، با تەماشای ئەو ئایەتانە بکەین، جارێ وەك گوتم هەموو کتێبەکانی (اصول الفقە) و شەرعزانان هەروەها سەرجەم (مفسرون و محدثون) دەڵێن، لەهەر شوێنێکدا خوای پەروەردگار بەگشتی بانگی خەڵکی کردبێت بۆ وێنە: فەرموویێتی: (یا ایها الناس) واتە: ئەی خەڵکینە! ئەوە لەگەڵ پیاوان و ئافرەتانیەتی بەبێ جیاوازی، هەروەها (یا بني آدم) واتە: ئەی وەچەی ئادەم! دیسان لەگەڵ هەردووکیانیەتی، وە (یا ایها الانسان) واتە: ئەی مرۆڤ! لەگەڵ هەردووکیانیەتی، وەکە دەش فەرمووێت: (یا أیها الذین آمنوا) واتە: ئەی ئەوانەی ئیمانتان هێناوە، دیسان لەگەڵ هەردوو ڕەگەزەکەیەتی، جاهەندێك خەڵکی سادەو سەرکێڵ دەپرسن باشە (یا ایها الذین آمنوا) ئەوە صیفەی نێرینە نیە (صیغة المذكر)، ئەدی بۆچی وێڕای ئەوەش نەی فەرمووە (یا ایها اللاتي آمَنَّ)؟!

ئەی ئەو ئافرەتانەی ئیمانتان هێناوە؟! جا وەڵامەکەی ئەوەیە کە لەزمانی عەرەبی‌دا صیغەی (مُذكر) بۆ هەردوو ڕەگەزەکە بەکاردەهێنرێ، جا ئایا لەبەرئەوە بێ کەڕاناوی نێرینە لەسەر زمان سوکترە! یان لەبەر هەر هۆیەك بێت، گرنگ ئەوەیە لەزمانی عەرەبی‌دا پێش هاتنی ئیسلامیش پێش و هاتنە

خوارەوەی قورئانیش لەزمانی عەرەبیدا هەرکاتێك نێرینەو مێینە بەیەکەوە کۆبووبنەوە ڕاناوی نێرینە بەکارهێنراوە، جا لەزمانی عەرەبیدا نێرینەو مێینە جاریٚ وایە (مجازي) ینو جاری واش هەیە (حقیقي)ین بۆ وێنە، مانگ (القمر) بەنێرینە لەقەڵەم دەدریٚ لەڕووی زمانەوانییەوە بەڵام خۆر (الشمس) بەمێینە، ئەوە پێی دەگوتریٚ (التذکیر والتأنیث المجازي) جا هەرکاتێك (مذکر ومؤنث) نێرینەو مێینە کۆبوونەوە لەدواندن (خطاب)ێکدا ئەوە ڕاناوی نێرینەیان بۆ بەکاردێت، کەواتە لەهەر شوێنێك خوای پەروەردگار فەرموویەتی: (یا أیها الذین آمنوا) ئەی ئەوانەی ئیمانتان هێناوە، ئەوە پیاوو ئافرەت دەگرێتەوە، پاشان خوای گەورە لەبارەی وەك یەکبوونی ئافرەتو پیاوەوە دەفەرموێت: (وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ)(البقرة: من الآية٢٢٨) ئافرەتانی هەمان مافیان هەیە لەسەر پیاوان کەپیاوان هەیانەی لەسەر ئەوان بەشێوەیەکی چاك، دوایی دەفەرموێت: (وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ)(البقرة: من الآية٢٢٨)، بەڵام پیاوان پلەیەکیان هەیە بەسەر ئەوانەوە کەئەویش پلەی (مشوورخۆریو چاودێریو بەسەر ڕاگەیشتنە لەچوارچێوەی خێزاندا)، بەڵێ لەچوارچێوەی خێزاندا پیاو ئەرکی سەرشانێتی خێزانەکەی بەخێو بکاتو بیپارێزیٚو ئاگای لێی بێتو دیفاعی لێبکات، ئەوەش مشوورخواردنە نەك وەك کوێخایەتی بەسەرەوەکردن، چونکە کەدەفەرموێت: (الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ) (النساء: من الآية٣٤) (قوام) صیغەی موبالەغەی (قائم)ە ئەمیش یەعنی کەسێك بەشتێك هەڵدەستێتو شتێك ڕادەپەڕێنێت، وەکەسێك کەئیشوکارێك ئەنجام دەدات، کەواتە لەڕاستیدا پلەی (القوامة) سەرپەرشتی خێزان کەبەپیاوان سپێردراوە ئەرکو تەکلیفە نەك خەڵاتو تەشریف، ئەرکێکی قورسە خراوەتە سەرشانیان نەك پلەو ئیمتیازێك بۆ پێیان درابیٚ، ئێستاش باتەماشا بکەین داخۆ مافە شەرعییەکانی ئافرەتی مسوڵمان لەچیو چیدا خۆیان دەنوێنێت؟!

یەکەم: پیاوو ئافرەت خاوەنی یەك ئەسڵ و ڕەگەزو سروشتن

وەك پێشتر باسمان کرد لەخیتابو دواندنەکانی قورئانو سوننەتدا جیاوازی نەخراوەتە نێوان ئافرەتو پیاوەوە، چونکە هەردووکیان بەندەی خودانو نێرایەتیو مێینایەتیش ئیمتیاز نییە بۆ هیچیان وەکەمییش نییە بۆ هیچیان، وەلەهیچ ئایەتێکی قورئانو لەهیچ فەرمایشتێکی پێغەمبەردا ﷺ ئەصڵەن بەئیشارەش ئیشارە نەکراوە بەوەی کەپیاو لەبەرئەوەی نێرینەیە یان ئافرەت لەبەرئەوەی کەمێینەیە فەرقێکیان هەیە!! نەء بەڵکو هەر لەو ئایەتەدا کەخوای پەروەردگار باس دەکات کەئادەمیزادەکان لەدایكو باوکێك دروست بوون، هەر لەسیاقی ئەو ئایەتەدا خوای دادگەر ڕوونی دەکاتەوە کەلەپیاوانو ئافرەتان وەلەنێو گەلو میللەتاندا ئەوەیان لەلای خوا بەڕێزترە کەتەقوای زیاترەو مسوڵمانی باشترە، دەفەرموێت: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوباً وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ)(الحجرات: من الآية١٣) خوای دادگەر بانگ دەکاتە هەموو مرۆڤایەتیو دەفەرموێ ئەی خەڵکینە! ئێوەمان لەنێرو مێیەك دروست کردوە واتە: (باوكو دایکێك کەئادەمو حەووان سەلامی خوایان لێبێت) پاشان ئێوەمان کردوە بەچەند گەلێك وەبەچەند تیرەیەك تاکو یەکتر بناسن، دوایی دەفەرموێ: (إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ) بەتەئکید بەڕێزترینتان لای خوا پارێزکارترتانە، کێ تەقوای زیاتر بێت لەلای خوا حورمەتی زیاترەو ڕێزی زیاترەو پلەو پایەی بەرزترە، هەروەها لەسەرەتای سووڕەتی (النساء)دا دەفەرموێ: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالاً كَثِيراً وَنِسَاءً)(النساء: من الآية١) دەفەرموێ: ئەی خەڵکینە! لەو پەروەردگارەتان پارێز بکەن کەلەیەك نەفس ئێوەی خولقاندوە دوایی هەر لەو نەفسەش هاوسەرەکەی دروست کردوە، واتە لەجینسی ئەو نەفسە، کەواتە ئێمە هەموومان دەچینەوە سەر ئادەم، حەوواش کەدایکی هەموو بەشەرییەتە ئەویش هەر لەوجۆرە ڕەگەزو نەفسە کەئادەمی

لێخوڵقاوە هەر لەو نەفسە دروست بووە، کە نەفسی بەشەرییە، دیارە هەندێ فەرمایشتی پێغەمبەر ﷺ هەن کەهەندێ لەزانایان هێناویانن باسی ئەوە دەکەن کەئافرەت لەپەراسوو دروست بووە، جاهەندێ لەزانایان گوتوویانە مەبەست پێی پەراسووی ئادەمە کەحەووای لێدروست بووە، بەڵام زانایانی لێکۆڵەرەوە (المحققون) دەڵێن: مەبەست تەشبیهکردنی ئافرەتە بەپەراسووەوە[*] ئەگەرنا حەووا لەئادەم جیا (نەبۆتەوە ئایەتەکەش دەفەرموێ: (خلق منها) کەبێگومان (منها) ئیشارەت دەکات بە (نفس) چونکە نەفس (مؤنث)ە لەزمانی عەرەبیدا ئەگەرنا ئادەم (مؤنث) نییە!! کەواتە: واتە حەووا لەئادەم جیانەبۆتەوە بەڵکو لەوجۆرە نەفسەی کەئادەمی لێ دروست بووە حەوواش لەوجۆرە نەفسە دروست کراوە، کەواتە لەڕووی ڕەگەزو سروشتو ڕەچەڵەکی ئینسانی‌یەوە لەو ڕووەوە کەهەردووکیان مەخلوقی خوان، وە لەو ڕووەوە کەهەردووکیان بەندەی خوان ئافرەتو پیاو لەیەك جیا نین و یەکسانن و وەك یەکن.

دووەم: ئافرەتیش وەك پیاو فێربوونی زانستو شارەزابوونی لەسەر پێویست کراوە:

ئافرەت لەبەرئەوەی کەوەك پیاو ئینسانە بەبێ جیاوازیو وەك وی بەندەی خوایە و ئەو ئامانجەی کەئینسانی پیاوی بۆ دروست کراوە، ئینسانی ئافرەتیشی بۆ دروست کراوە، کەبریتی‌یە لەبەندایەتی بۆ خوا لەبەرئەوە هەرشتێك بەندایەتی ئافرەت پەکی لەسەری کەوتبێ ڕێگا بەئافرەت دراوە بەڵکو لەسەری پێویست کراوە کەدابینی بکات، کەیەکێك لەوانە زانیارییە، واتە: زانیاریی بەگشتیی و بەتایبەتیش زانیاری شەرعیی وەك چۆن پیاوان

---

[*] لەکتێبی (ئافرەتو خێزان لەسایەی شەریعەت دا) لەبەشی سێیەم دا، حیکمەتی ئەو فەرموودەیەمان جوان دەرخستووە کەبۆچی ئافرەت بەپەراسوو (ضلع) چوێنراوە؟!

موکەللەف کراون بەوەی کەبزانن خوای پەروەردگار چی لێ داوا کردوون و، چی بۆ حەلاڵ کردوون چی لێ حەرام کردوون چ ئەمرو نەهی‌یەکی ئاراستەکردوون، ئافرەتـانیش بەهـەمان شـێوە، وە سـەرەڕای ئـەوەی ئایەتـەکان بەگشـتی وا دەفـەرمون، فـەرموودەکاکانی پێغەمبـەریش ﷺ بەگشتی هـەروا دەفـەرموون، بـۆ وێنە، ئەو فەرموودەیەی کەدەفەرموێ: (طلب العلم فريضة على كـل مسـلم)[٦] رواه ابن ماجه عن انس.

داواکردنی زانست لەسەر هەر مسـوڵمانێك پێویستە کەچ زانستی شـەرعی بێت، چ هـەر جـۆرە زانسـتێکی دونیـایی بـێ کـەژیانی مسـوڵمانان پێویسـتی پێ‌یەتی دەیگرێتەوە، چونکە وشەی (علـم) بەموتڵـەقی هـاتوە، جا لەسـەر هـەر مسـوڵمانێك پێویسـتە زانیاریی پـەیدا بکات، جا ئـەو مسـوڵمانە چ پیـاو بـێ چ ئـافرەت چ ورد چ درشـت، چونکـە بـەبێ زانسـت دینداریـی نـاکرێت، کەواتـە پێویستە هەموویان زانست داوا بکەن و بەدوای زانستدا بگـەڕێن تـاکو ئـەرکی بەندایـەتی خۆیـان جێبـەجێ بکـەن، دیـارە وشـەی (علـم) یـش لـەقورئان و سوننەتدا بەموتڵـەقی هـاتووە، هەربۆیـەش بـەکردەوەو شانبەسـانی هـاوەڵانی پیـاو (أصحـاب) خوالێیـان ڕازی بێـت ئافرەتـانی هـاوەڵ (صحابیـات)یـش قورئانیـان لای پێغەمبـەر ﷺ وەردەگـرت و لـەنوێژەکانی جومعـەی پێغەمبـەر ﷺ کـە وتـاری بۆ مسوڵمانان دەدا پیاوان لەپێشـەوە بوون و منداڵـەکان دەکەوتنـە دوای پیاوانـەوەو ئافرەتـانیش دەکەوتنـە دوای ئەوانـەوە، بۆئـەوەی کـە (حـاجز)ێك و نێوانێك لەبـەینی پیـاوان و ئافرەتـاندا هـەبێت، چونکـە مزگـەوت جێگای عیبادەت و تاعەتە نەوەکا چاویان بەیەك هەڵتۆقێ و مەشغوڵ بن، دیـارە ئەوکاتـە هیـچ پـەردەش نـەبووە وەك ئێسـتای ئێمـە شـوێنێکی تایبـەت بـۆ ئافرەتان دەکەینەوە، شوێنی ئافرەتان لەسـەردەمی پێغەمبـەردا ﷺ نەپـەردەی

---

[٦] واتە: داواکردنی زانیاریی و بەدواداگەڕانی لەسەر هەر مسوڵمانێك پێویستە.

دیـواری هــەبووە نەپــەردەی پــەرۆیی هــەبووە، وە ئافرەتــان لەمزگەوتــەکاندا، لەمزگــەوتی پێغەمبــەر ﷺ هــەتا هــەموو مزگەوتــەکانی دیکــە لــەوتاری گشــتی پێغەمبەردا ﷺ بەشداریان کردوە بـەبێ جیـاوازی وەك پێشـتر باسمـان کـرد، سەربارەش پێغەمبـەر ﷺ لەعەفتەدا یان لـەمانگدا کاتێکیشی تایبەت کردبـوو بەئافرەتانـەوە، کەواتـە با ئـەو حەقیقەتـە بزانـین کـەئافرەتانی مسـوڵمان بـایی ئەوەی کـەبتوانن لەدینەکەیان تێبگـەن وەپاشان ئـەرکی سەرشـانیان بەرانبـەر بـەدینیان و، بەمیللــەتیان جێبــەجێ بکــەن نــەك هــەر رێیــان دراوە، بگــرە لەسەریشیان پێویسـت کـراوە کـەبچن زانیـاری بەگشـتی و بەتایبـەت زانیـاری شــەرعی بەدەســت بێنــن، دیــارە بەئــەخلاقی ئیســلامی و لەســنووری ئــادابی شەرعی‌دا، وەهیچ کەسیش بۆی نی‌یە رێیان لێبگرێ، نەباب بۆی هەیە رێگا لەکچەکەی بگرێ، نەمێرد بۆی هەیە رێگە لەژنەکەی بگرێ، نەدایك بۆی هەیە رێ لەکچەکەی بگرێ، نەبرا بۆی هەیە رێگای لەخوشکەکەی بگرێ هیچ کەس بۆی نی‌یــە رێ لــەئافرەتی مســوڵمان بگــرێ جا ئــەو ئافرەتــە چ دایــك بێـت چ هاوسەربێت چ کچ بێت، کەبچێت بایی ئەوەندەی کەبزانێت خـوای گـەورە چی لەسەر پێویست کردوە، وەدینی خوای بەرز چی لێ داوا کردوە بۆ دین و ژینی، بچێ لـەدینی خـوا شـارەزا بێـت، دیـارە ئەگـەر لەماڵــەوە دەسـتی کـەوت ئـەو زانیارییەو بابی توانـی یـان برایـەکی توانـی زۆر باشـە، بـەڵام دیسـان نـابێت رێگـەی دەرەوەشــی لێبگـرێ وەك دواتـر باسـی دەکـەین، ئـەوەتا هاوسـەرانی پێغەمبـەر خوا لێیـان رازی بێ کەلەهـەموو ئافرەتـان بەرێزتر بوون وەك خـوای پەروەردگار دەفەرموێ: ﴿يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ﴾(الاحزاب: من الآية٣٢) واتە: ئەی هاوسەرانی پێغەمبەر ﷺ ئەگەر ئەهلی تەقوابن وەك هیچ کام لـەئافرەتان نـین، واتــە ئێــوەی ئافرەتــانی پێغەمبــەر ﷺ دیـارە لەبەهەشــت لەخزمــەت پێغەمبــەردا دەبــن پێغەمبــەریش پلــەی لەهــەموو کــەس بــەرزترە خێزانەکانیشی لەگـەڵ خۆیـدان، کەواتـە: بۆیـەش پایـەیان یـەکجار بـەرز دەبـێ،

هەر تەقواو تاعەتێك كە لەسەر خێزانەكانی پێغەمبەر ﷺ پێویست كراوەو كۆمەڵێك تایبەتمەندی كەبۆ ئەوان دانراون، ئافرەتانی دیكەی ئۆممەت بەو شێوە لەسەریان پێویست نەكراون، بۆ وێنە: مەسەلەی (حیجاب) دیارە حیجاب ئەوە نییە كەئێستا ئێوە لەبەرتانە چونكە ئەوە پۆشاكە پێ دەڵێن (الستر)، بەلأم حیجاب یانی (پەردە) وە ئایەتی حیجاب واتە: ئەو ئایەتەی كەبۆ چۆنیەتی قسەكردنی پیاوانی هاوەڵ لەگەڵ خێزانەكانی پێغەمبەردا ﷺ هاتە خوارەوە، چونكە پیاوانی مسوڵمان كەجارێ ئایەتی حیجاب نەهاتبوە خوار لەكاتی پێویستی‌یەكدا رووبەڕوو لەگەڵ خێزانەكانی پێغەمبەر ﷺ قسەیان دەكرد، بەلأم دوای هاتنە خوارەوەی ئایەتی حیجاب كە لەسوورەتی (الاحزاب) دایەو دەفەرموێ: (وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعاً فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ)[٧] (الأحزاب: من الآية٥٣) ئیدی پاش ئەوە خوای پەروەردگار پەردەی گرتنەوەی لەسەر هاوسەرانی پێغەمبەری خوا فەرز كردوەو دروست نەبووە بەبێ پەردە گرتنەوە لەگەڵ خێزانەكانی پێغەمبەردا ﷺ قسە بكرێت، جا حیجاب لەسەر رای زۆربەی هەرەزۆری توێژەرەوانی قورئان و شەرعزانان تایبەتە بەخێزانەكانی پێغەمبەرەوە ﷺ هەروەها هەندێ شتی دیكە كەلەسورەتی (الاحزاب)دا هاتوە تایبەتە بەخێزانەكانی پێغەمبەرەوە ﷺ بۆ وێنە: ئەوە كەدوای وەفاتی پێغەمبەر ﷺ هاوسەرەكانی بۆیان نەبووە شووبكەنەوە تایبەت بووە بەخێزانەكانی پێغەمبەرەوە، ﷺ ئاوا دایكانی مسوڵمانان خوا لێیان رازی بێ كۆمەڵێك تایبەتمەندییان بۆ هەبووە، لەبەرئەوەی مەقامیان بەرزتر بووە دیارە ئەركیشیان قورستر بووە، جا لەگەڵ ئەوەشدا تەماشا دەكەین خێزانەكانی پێغەمبەر ﷺ خوا لێیان رازی بێت زۆر لە ئیسلام دا شارەزا بوون جا چ بەهۆی ئەوەوە كەراستەوخۆ لەپێغەمبەری خوا وەریان گرتوە وە چ

---

[٧] واتە: وەئەگەر پێویستی‌یەكتان لێیان خواست لەپشت پەردەوە لێیان داوا بكەن..

بەهۆی ئەوەوە کە لەبۆنەکاندا بەشداریان کردوە، لەجومعەدا، لەنوێژی جەژنەکاندا لەنوێژی خۆرگیراندا، لەنوێژی باران بارین و لەجەنگەکاندا چونکە ئافرەتانی مسوڵمان ئەگەر نەچنە نێو کۆمەڵگاو، ئەگەر لەبۆنە گشتییەکاندا بەشدارنەبێ و نەچێتە نێو خەڵك، نازانێت خێرو شەڕی خەڵك چییە، (عائیشە) خوای لێی ڕازی بێت خێزانی پێغەمبەر ﷺ بووە بەڵام لە (صحیح بخاری) دا هاتوە کەکاتێ ئافرەتێکی مسوڵمانیان بۆ مێردەکەی دەگواستەوە (بووك بوو) عائیشە بۆ مێردەکەی برد، ئافرەتی مسوڵمان ئەگەر نەچێتە نێو کۆمەڵگاوە نازانێت خێرو شەڕی کۆمەڵگا چییە نازانێت (مەعروف) چییەو (مونکەر) چییە تاکو دوایی ئەمر بەمەعروف و نەهی لەمونکەر بکات، عائیشە خوا لێی ڕازی بێت لەدوای (ابو هريرة) لەهەموو هاوەڵانی دیکە ئەوەی بێتەوە یادم زیاتر فەرموودەکانی پێغەمبەر ﷺ گێڕاوەتەوە[8]، ئەصحاب خوا لێیان ڕازی بێت زۆرجار لەشتێکدا دەکەوتنە کێشەو مشتومڕەوە بەتایبەت لەمەسەلەکانی حەڵاڵ و حەرام و بواری خێزان و هەڵسوکەوتی نێوان ژن و مێردو ئەوانەدا، ئیدی کەدەچوونە لای عائیشەو پرسیاریان لێدەکرد ئیشکالەکەی بۆ حەل دەکردن، وە بەدرێژایی مێژوو جگە لەهاوسەرە بەڕێزەکانی پێغەمبەر ﷺ هاوسەرانی چوار خەلیفە ڕاشیدەکان و وەهاوسەرانی زانایانیش دەوری گرنگیان بینیوە لەو بوارەداو هەیان بووە تەفسیری قورئانی کردوەو هەیان بووە فەرمایشتناس (محدثة) بووە هەیان بووە شەرعزان (فقيهة) بووەو فەتوای داوە، وە (ئەبوو حەنیفە) ڕای وایە کەئافرەت لەچەند بوارێك دا بۆی هەیە ببێتە قازی وەکاتێ خۆی ئافرەتانی شارەزا زۆربوون و چەندەها ئافرەت هەبوونە جگە لەوەی هەموو قورئانیان لەبەر بووە (صحيح البخاري) و (صحيح

---

[8] عائیشە خوا لێی ڕازی بێت (٢٢١٠) فەرموودەی گێڕاوەتەوەو لەدوای (ابوهريرة) و عبدالله ابن عمرو (انس بن مالك)ەوە و لەپلەی چوارەم دا دێ لەو بوارەدا، خوا لەهەموویان ڕازی بێت، بڕوانە (علوم الحديث ومصطلحه) د. صبحي صالح، ص ٣٦٤، ٣٦٥.

مسلم)یان لەبەر بووە، وە لەکاتێکدا کەومزعی مسوڵمانان لەچڵەپۆپەی دەسەڵاتو گەشەکردنی زانستدا بوو هیچ پێشەوایەکی مسوڵمان نەیگوتوە ئافرەت بۆی نیە بچێتە دەرەوەو زانست وەربگرێ و شارەزابێت چ لەدینداو چ لەژین دا.

سێهەم: ئافرەتان بۆیان هەیە لەبۆنە گشتییەکانو جێبەجێکردنی درووشمەکاندا بەشدار بن:

ئافرەت ڕێی پێدراوە کەبەشداری ئەنجام درانی سەرجەم جۆرەکانی عیبادەت بکات، واتە ئەو عیبادەتانەی کە بەکۆمەڵ دەکرێن وە هەروەها بەشداری جێبەجێکردنی دروشمەکانی دینداریی و مسوڵمانەتی بکات، وە بەشداری بۆنەو موناسەبە شەرعییەکان بکات، لە (صحیح البخاري) و (صحیح مسلم) دا هاتوە ئافرەتان ئەوە هیچ کە بۆ نوێژی جومعە دەچوون، بەڵکو بۆ هەرکام لەنوێژی باران بارینو نوێژی دوو جەژنەکانو مانگو خۆر گیرانیش هەر دەچوون، وە پێغەمبەر ﷺ وەك لە (الصحیح البخاری)دا هاتوە فەرموویەتی: بۆ نوێژی جەژنەکان (دیارە سوننەتە نوێژی جەژنەکان لەدەرەوەی مزگەوت بکرێو، ئەگەر دونیا قوڕو چڵپاو نەبێت وا باشە لەساراو بیابانێکدا بکرێ)، ئافرەتانیش لەگەڵ خۆتان بەرنە دەرەوە چ ئەوانەی کەپاکن بۆیان هەیە نوێژ بکەن چ ئەوانەشی بێنوێژن ئەوانیش بەرن ئەوانەی کەبێ نوێژن فەرموویەتی باگوێ یان لەقسەی خێر بێتو هەرچەندە نوێژ ناکەن بەڵام بالەگۆشەیەکی ئەو نوێژگە (مصلی)یە وە بۆ خۆیان دانیشن بەشداری نوێژەکە نەکەن چونکە بێنوێژن بەڵام باهەر بێنو بەشدار بن، جا ئایا حیکمەتی ئەوە کەئیسلام داینـاوە کەئافرەتان بەشداری ئەو بۆنەو موناسەباتانە بکەن چییە؟!

لەڕاستیدا گەورەترین حیکمەتی وەك لەدەقی فەرموودەکەشدا هاتوە ئەوەیە کەئافرەت چاوی بکرێتەوەو دڵی خۆش ببێ بەو کۆبونەوەیەی مسوڵمانان، وە قسەی خێر دەبیستێتو ئاگاداری کێشەکانی مسوڵمانان

دەبێـت و ئاگـاداری حـاڵ و وەزعیـان دەبـێ، ئینجـا دیـارە دوای ئـەوەی کەبەرچاوی ڕوون دەبێتەوەو ئاگادار دەبێ و لەدین و ژین تێدەگات، ئـەوجار دەتوانێت دەور ببینێ لەکۆمەڵگادا، ئەگەر نا ئافرەتێك هەر لەماڵی خۆی بێت و ئاگای لەدونیا نەبێت و نەزانێت خێر چی‌یەو شەڕ چی‌یەو نەزانێ دونیا چی لێهات و نەزانێت وەزعی مسوڵمانان چۆنە؟! چۆن دەتوانێت لـەو کۆمەڵگایـەدا هیچ کاریگەرییەکی هەبێت و هیچ دەورێك ببینێ!!

چـوارەم: ئافرەتـان بۆیـان هەیـە لەســەرجەم چــالاکی سیاســیو کۆمەڵایەتیو جیهادیەکان دا بەشدار بن.

بڕگـەی چـوارەم لەمەسـەلەی مافـە شـەرعییەکانی ئافرەتـان ئەوەیـە کەئافرەتان ڕێگـەیان پـێ‌دەدرێت بەڵکو لەسـەریان پێویسـت دەکرێـت وەك دوایی باسی دەکەین کەهەرچی چالاکی کۆمەڵایـەتیو سیاسـیو تەنانـەت جیهادیش هەیە ئافرەتـان مـافی خۆیانـە تێیـان دا بەشـدار بن، بۆ وێنـە: لـە ژن و ژنخوازیـی و شـین و تەعزیـەو ڕۆژانـی شـادیی و ڕۆژانـی ماتـەمینی‌دا ئافرەتان وەك پیاوان بۆیان هەیە بەشداری بکەن، بەڵام بێگومـان بـەئادابی شەرعییەوە، کەواتە ئەوەی ئێستا بۆتە عادەت و باوو ئافرەتان لەشارەکانی وەك سلێمانی و هەولێرو هتد دا.. لە(تازیـەکان) دادەنیشن و جا یـەکێکیان بەمردووەکە هـەڵا دەڵێن و گۆرانی پێدا هـەڵا دەڵێ و ئـەوانی دیکـە هـەموو بەکۆڕس دەگرینەن، ئەوە لەڕاستییدا کارەکەیان لەئەسڵ دا شەرعی‌یە، بەڵام چۆنیـەتی و شـێوەیەکەی ناشـەرعی‌یەو شـتێکی نەفامانەیـە، ئەگـەرنا وەك چۆن سەرەخۆشیی و دڵدانەوەی مردوو بۆ پیاوان سوننەتە بۆ ئافرەتـانیش هـەر سـوننەتە، هـەروەها وەك چـۆن بەشـداریی‌کردنی یـەکتر بـۆ ڕۆژانـی شادیی و خۆشی و هەرچی بۆنەو موناسەباتی شەرعی‌یانەی نێو مسوڵمانان

هەیە چ هی دینی چ هی دونیایی وەك چۆن بۆ پیاوان هەیە تێیاندا بەشداربن بۆ ئافرەتانیش هەیە بەهەمان شێوە، هەروەها چالاكی سیاسی هەروەك چۆن پیاو بەرپرسیارە بەرانبەر بەمیللەتی، بەرانبەر بەكۆمەڵگای، بەرانبەر بەخاكو وڵاتی ئافرەتیش بەرپرسیارە، وەلەڕووی جەنگو جیهادەوە كەئەوەیان زۆر شتێكی تایبەتمەندی‌یە بۆ پیاوان لەو بوارەشدا هەرچەندە ئافرەتان خاتریان گیراوەو جەنگو جیهادیان لەسەر فەرز نەكراوە، بەڵام دیسان ئافرەت ڕێی پێدراوە كەئەگەر توانای هەبوو بەشداری بكات، وە ئافرەتانی هاوەڵان (النساء الصحابيات) و خێزانەكانی پێغەمبەر ﷺ لەجەنگەكاندا بەشدار دەبوونو لەبۆنە سیاسیەكان دا بەشدار دەبوون، تەماشای ئەو ئایەتە بكەن لەكۆتایی سووڕەتی (الممتحنة)دا خوای پەروەردگار دەفەرموێ: (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَنْ لا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئاً وَلا يَسْرِقْنَ وَلا يَزْنِينَ وَلا يَقْتُلْنَ أَوْلادَهُنَّ)(الممتحنة: من الآية١٢)

جا دیارە بەیعەت دان بەسەرۆكی دەوڵەت ئەوە مەسەلەیەكی سیاسی زۆر گەورەیە كەدەبێ ئافرەتانیش تێیدا بەشداربن، بۆیە خوای دادگەر دەفەرموێ، ئەی پێغەمبەر ﷺ هەركاتێك ئافرەتانی مسوڵمان هاتن بۆلات بەڵێنت پێ‌دەدەنو بەیعەتت پێدەكەن كەهیچ شتێك نەكەنە هاوبەشی خواو دزیی نەكەنو زینا نەكەنو كۆرپەكانیان نەكوژنو بوختان هەڵنەبەستن (فبايعهن واستغفرلهن الله) دەجا تۆش بەڵێنیان لێ وەربگرەو پەیمانیان لێ‌وەربگرە (وەك چۆن لەپیاوان وەردەگری) وە داوای لێبوردنیشیان بۆ لەخوا بكە، واتە: ئەگەر كەموكورییەكیان هەبوو بفەرموو خوایە لێیان خۆشبە، ئینجا هەر چوار خەلیفە ڕاشیدەكان كە هەڵبژێردراون ئافرەتانیش لەپرسو ڕاوێژدا بەشداربوون، بەبەڵگەی ئەوەی كە (عبدالرحمن بن عوف)

لەهەڵبژاردنی خەلیفەی سێیەم دا کەلەنێوان (عثمان) و (علـي)دا خـوا لێیـان ڕازی بێـت تیـا مـابوون کامیـان هـەڵبژێرن (عبدالرحمـن) دەڵێت: ئـەو شـەوە نەخەوتم، شەوی پێش کۆتایی دەڵێ پرسیارم بەئافرەتانیش کرد بەکچانی پشت پەردەش کرد (واتە ئەو کچانەی کەمتر دێنە دەرەوە دیارە کچ شەرم‌و شکۆی زیاترە)، بەڵێ ڕاوێژو پرسـم بەوانیش کـرد کـەئایا کێتـان پـێ باشـە ببێ بەخەلیفە (عثمان) یان (علی) یان کێ؟! کەواتـە ئـەوە کەهـەندێك کـەس بەبێ ئەوەی شارەزایی مێژووی ئیسلام بن یا شارەزایی قورئـان‌و سـوننەت بن، هەر لەخۆوە دێن ئەو مافانـە لـەئافرەتان زەوت دەکەن‌و دەڵێـن: ئـافرەت بۆی نی‌یـە ڕەئـی هـەبێ‌و ئـافرەت بـۆی نی‌یـە لەشـورادا بـێ‌و ئـافرەت چـی پەیوەندی بەکاروباری دەوڵەتەوە نی‌یە!! ئـەوە هیچـی وا نیـە وەك بـەڕوونی لـەو زنجیرە وتارەمـان دا کـە لەڕۆژنامـەی (کۆمـەڵ)دا بڵاودەکرێتـەوە دوایـی دەیکـەین بـەکتێبێك إن شـــاء اللە بـەناوی (ئـافرەت‌و خـێزان لەسـایەی شەریعەتدا) زۆر بەڕوونی باسی ئەو شتانەمان کـردوەو بەڵگـەشمان لەسـەر هێناونەتەوە، وە بەڕاستی هەر ئەم ئایەتـە بەسـە بـۆ ئیسـپاتی ئـەوە کـەهیچ کەسـێك بـۆی نی‌یـە ڕێگـەی هیـچ جـۆرە چالاکیـەکی فیکریـی، فەرهـەنگی، سیاسـی، کۆمەڵایـەتی، جیـهادیی لـەئافرەتان بگـرێ، ئـەو ئایەتـەی کـە لەسوورەتی (التوبة) دەفەرموێ: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (التوبة: ٧١)

کـەخوای پـەروەردگار باسـی ئافرەتـان‌و پیـاوان دەکـات، وەدەفـەرموێ: وەپیاوانی بڕوادارو ئافرەتانی بڕوادار (بعضـهم أولیـاء بعـض) پیـاوانیش سەرپەرشتیاری ئافرەتانن، ئافرەتـانیش سـەرپەرشـتیاری ئـەوانن، کەواتـە

دەبێ هەردووك لایان دەستبار بۆ یەكتری بگرن لەهەموو ڕووەكانی ژیانەوە، پاشان خوای پەروەردگار، شەش بوار دیاری دەكات بۆ ئەو مشوورخۆری و هاوكاریی و پشتگیریی‌كردنی یەكترەی ئەو دوو ڕەگەزەو دەفەرموێ: (يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْـهَوْنَ عَـنِ الْمُنْكَـرِ وَيُقِيمُـونَ الصَّـلاةَ وَيُؤْتُـونَ الزَّكَـاةَ وَيُطِيعُـونَ اللَّـهَ وَرَسُولَهُ)(التوبة: من الآية٧١) شەش شتان دیاری دەكات كەلەو شەش بوارەدا ئافرەتان و پیاوان دەستبار بۆ یەكتر بگرن و سەرپەرشتی كۆمەڵگاو میللەتی خۆیان بكەن و دەفەرموێ: (فەرمان بەچاكە دەكەن و قەدەغەی خراپە دەكەن) خوشكەكانم! وشەی (معروف) لەزمانی عەرەبیدا لەبەرئەوەی كە (ئەلف و لامی) ی لەسەرە (الألف واللام للجنس) واتە بۆ ئەنجامدانی هەرچی چاكەیە ئافرەتان و پیاوان دەبێ دۆست و پشتیوانی یەكتر بن و دەست بار بۆ یەكتر بگرن و هەوڵ بدەن بیچەسپێنن، جا ئەو چاكە (معروف) یە لەهەر ڕوویێك و لەهەر بوارێكدا بێت: لەڕووی: عەقیدە، عیبادەت، ئەخلاق، لەڕووی سیاسی‌یەوە، لەڕووی كۆمەڵایەتی‌یەوە، لەڕووی فەرهەنگی‌یەوە.. هتد .. ئافرەتان و پیاوان دەبێ دەست باری یەكتری بگرن و هەوڵبدەن هەموو جۆرەكانی چاكە بچەسپێنن، دیارە (معروف) یش واتە شتی باش هەر شتێك كەشەرعی خوا بەپەسەندی دانابێ و عەقڵی ئینسانیش پێی پەسەند بێت بێگومان هەر شتێكیش شەرعی خوا بەچاكی دانابێت عەقڵیش پەسەندی دەكات، وە (منكر)یش یانی خراپ، بەكەڵك نەهاتوو، زیان بەخش، دیسان لەبەرانبەر مونكەریشدا ئافرەتان و پیاوان دەبێت دەستبار بۆ یەكتری بگرن و ئافرەتیش وەكو پیاو بەرپرسیارە لەبەرانبەر ئەو مونكەرانەی كەلەكۆمەڵگاكەی‌دا هەیە، جا مونكەر عەقیدەیی بێ وەك: شیرك، نیفاق، كوفر، ئیلحاد، ئەوە هەم پیاوو هەم ئافرەتیش لەبەرانبەری‌دا

بەرپرسیارن کە لای بەرن دیارە بەو شێوازە ڕاستو دروستەی کەشەریعەت دیاری کردوە، هەروەها لەهەموو بوارەکانی دیکەی عیبادەتو ئەخلاقو، هەڵسوکەوتو کۆمەڵایەتیو سیاسیو ئابووریو، مامەڵەو بازرگانیو عاداتو نەریتو هتددا.. پیاو و ئافرەت وەك یەك لەبەرانبەر ناشەرعی‌یەکانی نێو کۆمەڵگاکەیاندا بەرپرسیارن کەکۆمەڵگاو میللەتەکەیان لەخراپەو ناشەرعی‌یەکان بێزار بکەنو پاك بکەنەوەو بەچاکەکان بیڕازێننەوە، واتای فەرمان بەچاکەو قەدەغەکردنی خراپە ئەوەیە کەگوتمان، ئینجا بواری سێیەمو چوارەم (ویقیمون الصلاة ویؤتون الزکاة) نوێژ بەرپادەکەنو زەکات دەدەن، نوێژو زەکات کە زۆرجار لەقورئاندا پێکەوە هاتوون، دوو دروشمو نیشانەی گەورەو گرنگی مسوڵمانەتین، چونکە نوێژ حەقی خوایەو زەکات حەقی خەڵکە، نوێژ هەقێکی ڕووحی‌یە، زەکات حەقێکی ماددی‌یە، جائافرەتانو پیاوان دەبێت وەکو یەك ئەو دوو هەقەش ئەنجام بدەنو ئەو دوو ئەرکەش جێبەجێ بکەن (ویطیعون الله ورسوله) ئەرکی پێنجەمو شەشەم فەرمانبەریی خواو پێغەمبەری خوا ﷺ دەکەن واتە: قورئانو سوننەت جێبەجێ دەکەن، جێبەجێکردنی قورئانو سوننەتیش کەفەرمانبەریی خواو پێغەمبەری خوای تێدایە ئەوە ئەرکی سەرشانی هەرکام لەپیاوانو ئافرەتانە، دوایی دەفەرموێت: (أولئك سیرحمهم الله) پیاوانو ئافرەتانێك خوا بەزەیی پێیاندا بێتەوەو لێیان خۆش دەبێ کە ئەو شەش ئەرکە جێبەجێ بکەن، ئەوە بەکورتی دەربارەی مافە شەرعییەکانی ئافرەتی مسوڵمان ئینجا بچینە سەر تەوەرەی دووەمو بێینە سەر باسی ئەرکە گرنگەکانی ئافرەتی مسوڵمان:-

تەوەرەی دووەم

ئەرکە گرنگەکانی ئافرەتی مسوڵمان

لەسۆنگەی ئەوەوە کەهەرکەسێك مافی بۆ دابین نەکرێ ئەرکی بۆجێبەجێ ناکرێ، بۆیە من پێشێ باسی مافەکانم کرد، ئافرەتانی ئێمە یان ئافرەتانی مسوڵمانی کورد، خوشکانی ئێمە ئەگەر لەدینی خوا شارەزا نەبن‌و ئەگەر بواریان پێنەدرێ‌و لەماڵەکانی خوادا بەشداری عیبادەت‌و ئەنجامدانی دروشمەکان بن، وە ئەگەر لەبۆنەو موناسەبەتەکاندا بەشداری نەکەن‌و ئاگاداری خێرو شەڕی کۆمەڵگا نەبن‌و دەورو نەقشیان نەبێ لەنێو خەڵك‌و میللەتداو پرسیان پێنەکرێ‌و حسابیان بۆ نەکرێ، بەتەئکید ناتوانن ئەرکەکانی سەرشانیان جێبەجێ بکەن، زۆرجار پیاوان ڕەخنە دەگرن لەئافرەتان کەئافرەتان وەك پێویست ئەرکی خۆیان جێبەجێ ناکەن‌و دەوری خۆیان نابینن؟! بەڵام لەڕاستی‌دا من قەناعەتم وایە کەئێمە وەك پیاوان پێش ئەوەی گلەیی لەئافرەتان بکەین دەبێ گلەیی لەخۆمان بکەین‌و سەرنج بدەین داخوا تاچ ڕادەیەك زەمینەمان ڕەخساندوە بۆ ئافرەتان وەبارودۆخمان بۆ هەموار کردوون تاکو دوایی بتوانن ئەرکەکانی سەرشانیان جێبەجێ بکەن!! بۆیە لەتەوەرەی یەکەمدا باسی مافەکانمان کرد، وەبەڕاستی هەر کۆمەڵگایەك بیەوێت ئافرەتەکانی بەشێوەیەکی باش ئەرکی سەرشانیان جێبەجێ بکەن دەبێ بەجۆرێکی باش مافەکانیان بۆ دابین بکەن، چونکە بەئەندازەی ئەوە کەهەق‌و ماف بۆ کەسێك دابین دەکەی هەقیشت هەیە گلەیی لێبکەی، هەرکات کەمتەرخەمی کرد لەجێبەجێکردنی ئەرکی سەرشانی‌دا، جا با بزانین ئەرکە گرنگەکانی ئافرەتی مسوڵمان چین؟! پێشتر باسمان کرد کەئافرەت وەك پیاو لەبەرانبەر دینی خوادا بەرپرسیارە، واتە هەموو ئەو مافانەی بەپیاو دراون بەئافرەتیش دراون‌و سەرجەم ئەو ئەرکانەی لەسەر پیاو پێویست کراون

لەسەر ئافرەتیش پێویست کراون بەڵام لەهەندێ ئەرکدا خاتری ئافرەتان گیراوە! بۆ وێنە: نوێژی جومعەیان لەسەر پێویست نەکراوە، جا ئایا ئافرەتان ئەگەر بچن بۆ (جومعە) نوێژەکەیان لەکۆڵ دەکەوێ یان نا؟! بەڵێ، نوێژەکەیان بۆ بەر دەکەوێ، وە بێگومان خێریشیان دەگات وە ئەگەر بتوانن بچن سوودێکیش وەردەگرن وەبەڕاستی من تێبینیم هەیە لەسەر خوشکان کەڕەنگە وەك پێویست نەیەن بۆ نوێژەکانی جومعە، جاچ مزگەوتی جیهاد یان مزگەوتەکانی دیکە، با خوشکانمان بێن، چونکە هەفتانە زۆر شت باس دەکرێ ماموستایەکان باسی زۆر شتی بەسوود دەکەن، کەخوشکانی بەڕێزمان پێویستە گوێبیستی بن، وەنابێ خوشکان چاوەڕێ بن تەنها باسی مەسەلەی ئافرەتان بکرێ ئەوجار گوێ بگرن! ئەگەر خوشکان وا تەسەوڕ بکەن مانای وایە پێیان وایە ئەرکی سەرشانیان بەس ئەرکە ئافرەتانەییەکان (الواجبات النسوية)ن!! بەڵام وا نییە چونکە ئەرکە شەرعیەکان دوو بەشن، بەشێکیان پیاوانو ئافرەتان تیایاندا بەشدارن، وەك ئەندامانی نێرو مێی کۆمەڵگا، وەبەشێکیان دووجۆرن، جۆرێکیان تایبەتن بەئافرەتانەوەو، جۆرێکیشیان تایبەتن بەپیاوانەوە، ئەنجا ئەرکە گرنگەکانی ئافرەتانی مسوڵمان هەمان ئەو ئەرکە گرنگانەن کەلەسەرشانی پیاوانن جگە لەهەندێ شت وەك نوێژی جومعەو جەنگو جیهاد کەئەویش ئافرەت لێی قەدەغەنەکراوە بەڵکو تەنیا لەسەری پێویست نەکراوە، بەڵام ئەگەر بتوانێ ئەنجامی بدات مسوڵمانان دەبێ زۆر مەمنوونیشی بن، وەجاری واش هەیە پێویستە بەشداربن، لەو حاڵەتانەدا کەجەنگ لەسەر هەمووان فەرز دەبێ، وە لەڕۆژگاری پێغەمبەری خوا ﷺ و خەلیفە ڕاشیدەکانیشیدا لەجەنگەکاندا ئافرەتانی مسوڵمان بەشدار دەبوون، چێشتیان بۆ جەنگاوەرەکان لێدەناو لەپشتی جەبهە بریندارەکانیان دەرمان دەکردو جەنازەکانیان دەبردەوە پشتی جەبهەو ئاویان بۆ ساز دەکردنو خزمەتی موجاهیدەکانیان دەکرد، وەهەندێك لەئافرەتان کەتوانای

بەدەنیو جەستەییان هەبوو وەشەڕزان بوون بەکردەوەش لەکاتی پێویست دا بەشداریشیان دەکرد، وەك نوسەیبەی کچی کەعبو ئافرەتانی دیکەش، وە ئەگەر تەماشای ئەو ئایەتە بکەین بۆمان دەردەکەوێت کەئەو ئەرکە گرنگانەی لەسەرشانی ئافرەتی مسوڵمانن هەر ئەو ئەرکانەن کەلەسەر پیاوانیش پێویست کراون، خوای پەروەردگار لەئایەتی ژمارە (٣٥) سووڕەتی (الاحزاب)دا دە (١٠) ئەرك دێنێ یان (١٠) وەسف دێنێ هەم پیاوانی پێوەسف دەکاتو هەم ئافرەتانیش وە لەکۆتایی وەسفەکاندا دەفەرموێ: ئا ئەوانە خوای پەروەردگار لێبووردنو پاداشتێکی گەورەی بۆ داناون کەواتە هەرکەسێك بەتەمای پاداشتی خوایە بەتەمای ئەوەیە خوا لێی ببووریو بیباتە بەهەشتێ، چ پیاو بێ چ ئافرەت با ئەو دە (١٠) سیفەتە لەخۆیدا بێنێتەدی، خوا تبارك وتعالی دەفەرموێ: (إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيراً وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْراً عَظِيماً) (الأحزاب:٣٥)

خوشکە بەڕێزەکانم: ئەم (١٠) سیفەتە خوای پەروەردگار وەك یەك بۆ پیاوانو بۆ ئافرەتانی بڕیار داون کەدەبێ هەموویان خۆیان بەو (١٠) سیفەتە برازێننەوەو خاوەنی ئەو (١٠) سیفەتە بن ئەو جار شایستەی لێبووردنی خواو شایستەی پاداشتی خواو بەهەشتی خوا دەبن دەفەرموێ: (بەڕاستی پیاوانی مسوڵمانو ئافرەتانی مسوڵمان، وە پیاوانی ئیماندارو ئافرەتانی ئیماندار (چونکە هەیە هاتۆتە نێو ئیسلامەوە بەڵام جارێ ئیمانی نەچۆتە نێو دڵەوە) وە پیاوانی گەردن کەچ بۆ خواو ئافرەتانی گەردن کەچ، وەپیاوانی ڕاست لەگەڵ خواو خەڵكو ئافرەتانی ڕاست، پیاوانی خۆڕاگرو ئافرەتانی خۆڕاگر، وە پیاوانی مل کەچ لەکاتی تاعەتدا بۆ خواو ئافرەتانی خاوەن

خشـوع، وەپيـاوانى مـالْ بەخشـەرو ئافرەتـانى مـالْ بەخشـەر، وەپيـاوانى ڕۆژووگرو ئافرەتـانى ڕۆژووگـر، وەپيـاوانێك كـەداوێنى خۆيـان دەپـارێزن وە ئافرەتێك كەداوێنى خۆيـان دەپارێزن، وەپياوانى زۆر خـوا لـەيادو ئافرەتـانى زۆر خوا لەياد، ئا ئەوانە خـوا لێبـوردن و پاداشـتێكى مـەزنى بـۆ دانـان)، وە لەئايـەتێكى ديكـەى سـوورەتى (آل عمـران) لەسـياقى چـەند ئايـەتێكدا خـواى پـەروەردگار لەمـەقامى (مـەدح)دا باسـى كۆمـەڵێك لەعـەبدەكانى خـۆى دەكـات كەبـەخاوەن عـەقڵ و بەئـەهلى زيكـرو فيكـر داينـاون، جـا دواى ئـەوە كـەڕازو نيازيان باس دەكات، دەفەرموێ: (فاستجاب لهم ربهم) پـەروەردگاريان وەڵامـى دانەوە (وەڵامى ڕازو نيازو پاڕانەوەو دوعايەكانى دانـەوە). (أَنّي لا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أوْ أنْثى بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ)(آل عمران: من الآية١٩٥) پـەروەردگاريان وەڵانى دانەوە ئەوان لەخوا پاڕانەوە زۆر بەكوڵ ئەو ئايەتانە كەدەفـەرموێ: (إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآياتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ، الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَاماً وَقُعُوداً وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) (آل عمران: ١٩٠-١٩١)

دواى پاڕانەوە ڕازو نيازێكى زۆر بەكوڵيان دەفـەرموێ: پـەروەردگاريان وەڵامـى دانەوەو فەرمووى دوعايەكەتانم قبووڵە (أَنّي لا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ) بێگومـان من كردەوەى هيچ خاوەن كردەوەيەك لـەئێوە زايـە ناكـەمو پاداشـتى دەدەمـەوە (من ذكر وانثى) چ نێر بێ چ مێ (بعضكم من بعض) ئـەو نـێرو مێيانـە ش لەيەكترن و دەچنەوە سەر باوك و دايكێك، ئينجا پێنج مـەرجى بۆ داناون تـاكو بزانن كـەخوا بـەگۆترە دووعاكـەيان وەرناگرێت، بـەڵكو ئـەو ئـافرەت و پياوانـە دەبێ خاوەنى ئەو پێنج سيفەتە بن ئـەوجار خـواى پـەروەردگار بەدەنگيانـەوە دێت و ڕازو نيازيان قبووڵ دەفەرموێ و پاداشتيان دەداتـەوە (فالذين هـاجروا) ئەوانـەى كـەكۆچيان كـردوە (واخرجـوا مـن ديـارهم) لـەماڵ و حـاڵى خۆيـان وەدەرنـراون و نيشـتمانيان بەجێهێشـتوە، كۆچكـردن (هجـرة) ئەوەيـە

بەئیختیاری خۆت کۆچ بکەیت، وەدەرێ نران (إخراج)یش ئەوەیە کە بە تۆبزیی وەدەرێ بنرێی (وأوذوا في سبيلي) وە لەرێی مندا ئازاردراون (وقاتلوا) وە لەرێگەی مندا جەنگیان کردوە (وقتلوا) وە لەپێناوی مندا کوژراون، کەواتە ئافرەتانیش دەبێ جەنگو جیهادیان هەبێ، وەدەبێ هیجرەتیش بکەنو ئامادەبن لەنیشتمانی خۆشیان وەدەربنرێنو ئازاریش بدرێنو بشکوژرێن، ئەوجار شایستەی ئەوە دەبن کەخوای کاربەجێ دووعاکەیان قبوولْ بکات وەڕازو نیازەکەیان لێوەربگرێ، ئێستاش با لەچەند بڕگەیەکدا ئەرکە گرنگەکانی ئافرەت دیاری بکەین، جامن ئەو ئەرکانەم لەپێنج بواراندا دیاری کردوون:

ئەرکی یەکەم: ئینسان چ پیاو چ ئافرەت بەر لەهەر کەسێك بەرانبەر بەخۆی بەرپرسیارە، بەرانبەر بەخۆی کەباش لەدینەکەی تێبگات، عیبادەتەکەی باش ئەنجام بدات، ئەدەبو ئەخلاقی ئیسلامی لەخۆیدا بێنێتەدی، نەفسی خۆی تەزکیە بکات، خاوەنی تەقوابێ، خاوەنی ڕەوشتی جوانو بەرزبێ، وەخاوەنی ڕواڵەتو سیمای مسوڵمانانە بێ، تێبینی بکەن من لەکۆتایدا دەڵێم خاوەنی سیماو ڕواڵەتی مسوڵمانانەبێ چونکە ئافرەتانی نائیسلامی زۆرجار وادەزانن کەئێمە دەڵێین باناڤرەتان ئەهلی دین و ئەهلی تاعەت بنو بۆلای خوا بگەڕێنەوە، وا دەزانن بەس مەبەستمان ئەوەیە سەرپۆشێك بەسەردا بدەنو مانتۆیەك لەبەربکەن!! نەء بێگومان لەدوای هەموو شتێك سەرە دەگاتە سەر سەرپۆش و مانتۆو ئەو جلوبەرگانەی کەئافرەت خۆیان پێدادەپۆشێ، پێشێ دەبێ ئافرەت خاوەنی فەهمو تێگەیشتن بێ، لەدینەکەیدا شارەزابێ، پاشان دەبێ خاوەنی عیبادەتو ئیلتیزام بێو تاعەت بێ، ئینجا دەبێ خاوەنی ڕەوشتی بەرزبێ، خاوەنی ئەدەبی جوان بێ، خاوەنی تەزکیە بێ ئینجا دوایی دەبێ خاوەنی سیماو بەرگو پۆشاکی مسوڵمانانە بێ، ئەگەرنا سیماو بەرگو پۆشاکی مسوڵمانانە بەبێ شتەکانی دیکە دەبێتە

توێکڵی بێکاکڵ، دەبێتە دیکۆری بێ نیوەڕۆك و بەکەڵکی هیچ نایەت جا چ پیاو بێ چ ئافرەت، پیاوانیش پێش ئەوەی بیر لەڕیشیان بکەنەوەو بیر لەڕیش هێشتنەوە، وەبەرسمێڵ کـردن و لەهـەندێ شـتی دیکـەی لـەوجۆرە بکەنـەوە، دەبــێ بــیر لــەوە بکەنــەوە داخــۆ چــەند لــەدین تێگەیشــتوون ئیمانیــان چەندەوعـەقیدەیان چۆنـەو عیبادەتیـان چۆنـەو ئـەخلاقیان چۆنــەو ئــەدەبیان چۆنـە؟! ئینجـا دوایـی نـۆرە دەگاتـە سـەر سـیماو ئـەو شـتانەی دیکـە کـە لەڕاستیدا زیاتر وەك دیکۆرو ڕواڵەت وان.

ئەرکی دووەم: دووەمین ئەرکی ئــافرەت لەبەرانبـەر خـێزانی دایـە:

چونکە ئافرەت چەند حاڵەتێکی هەیە:

یان ژنەو مێردی هەیە یان دایکەو منداڵی هـەن، دیارە دەگونجێت مـێردی هـەبێت، یـاخود مێردیشـی نـەما بێت، یان کچەو لەماڵی باوکی دایـە، یـاخود خوشـکێکەو بـرای هەیـە، ئـافرەت ئـەو چـەند حاڵەتانـەی هـەن، جـا ئـافرەت لەهـەموو حاڵـەتەکاندا بەرانبـەر بەخێزانی خـۆی بەرپرسـیارە، جـارێ حاڵـەتی ئاسایی ئەوەیە کەئافرەت ماڵ و مـێردی هەیـەو دیارە لـەو حاڵـەتـەدا بەرانبـەر بەماڵ و مێردی خۆی بەرپرسیارە، وەك پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: (... والمرأة راعية في بيت زوجها وهي مسؤولة عن رعيتها) متفق عليه، واتـە ئـافرەت دوای ئـەوەی بەرپرسـیارێتی دینـی بەرانبــەر بـەخۆی ئـەنجام دەدات و، بـۆ خـۆی خاوەنی دین و ئیمان و تاعەت و تـەقوا دەبـێ، ئینجـا بەرانبـەر بـەماڵ و مـێردی بەرپرســیارە، وەهــەر ئــافرەتێك بەرانبــەر بــەخۆی بەرپرســیارێتی‌یەکەی جێبەجێ‌نەکات و ئـەرکی خـۆی بەرانبـەر بـەخۆی جێبـەجێ نـەکات، بەرانبـەر بەماڵ و مێردیشــی ئــەرکی سەرشـانی پێ‌جێبـەجێ نـاکرێ، سـەرەتا ئـافرەت بەرانبـەر بەمێردی بەرپرسیارە کەبەشـێوەیەکی شـەرعییانە ڕەفتـاری لەگـەڵدا بکـات، جـارێ هــەر لــەماڵ بنیـات نانــەوە ئـافرەتی مســوڵمان دەبــێ بــەدوای مـێردێکی مسـوڵماندا بگـەڕێ وەك چـۆن پیـاو بــەدوای ژنێکـی مسـوڵماندا

دەگەڕێ، ئافرەتیش دەبێ چاو بۆ پیاوێکی بەدین بگێڕێ، یاخود هەرکات پیاوێکی خاوەن دینو ئەخلاقو مسوڵمان داخوازی کرد مادام بەدڵی بوو وەڵامی بداتەوەو زۆر تەماشای ژیانو گوزەرانو پارەو سامانو کۆشکو تەلارو ئەوانە نەکات، دیارە ئەگەر کابرا مسوڵمان بێو ئیمکانیەتیو ژیانو گوزەرانیشی باشبێ بەهەرحاڵ باشە، بەڵام دەبێ ئەوەی کە ئەولەویەتی دەداتێو لەپێشەوە حیسابی بۆ دەکات دینو ئەخلاق بێ هەروەها پیاویش بەهەمان شێوە، دیارە بەرپرسیارێتی ئافرەت بەرانبەر بەماڵو مێردی دەگونجێ زۆری قسە لەسەر بکەین، کەئێستا ئەو دەرفەتەمان نیە، ئینجا ئافرەت بەرانبەر بەمنداڵەکانی بەرپرسیارەو بەرپرسیارێتی ئافرەت بەرانبەر بەمنداڵەکانی زۆر بەرپرسیارێتی‌یەکی گەورەیە چونکە ئەرکی سەرەکی ئافرەتو ئەرکی سروشتی ئافرەت زیاتر لەچوارچێوەی ماڵو خێزانی دایە، دیارە ئافرەت لەدەرەوەی خێزانیشی بەرپرسیارە وەك باسمان کرد، بەڵام بەڕاستی ئەگەر ئافرەت ئەرکی خێزانی خۆی جێبەجێ نەکرد بەرانبەر بەماڵو مێردی و بەرانبەر، بەمنداڵەکانی ئەوە بێگومان جموجوڵو چالاکی دەرەوەی ماڵو خێزانی هەرگیز ئەو کەلێنەی بۆ پڕناکاتەوەو بۆی تێ‌هەڵناهێنێتەوەو بۆی قەرەبوو ناکاتەوە، نە بۆ خۆیو نەبۆ کۆمەڵگاش، ئێوە سەرنج بدەن ئافرەتانی ئەورووپا کارگەو مەعمەلەکانیان پڕ کردوەو زۆر لەبوارو مەیدانەکانی کۆمەڵگایان پڕ کردوە، بەڵام چونکە ئەرکی سەرەکیو سرووشتی خۆیان فەرامۆش کردوە کۆمەڵگاکەیان بەرەو داڕووخان چووە...

ئەرکی سێیەم: هەروەها ئافرەتی مسوڵمان لەبەرانبەر خزمو دەرو دراوسێو دۆستو ئاشنای دا بەرپرسیارە:-

ئەویش بەوەی کەئەو ئیسلامەتیو مسوڵمانەتیو دینداریەی لەخۆیدا ڕەنگی پێداوە ئەوە بیگەیەنێ بەوانیشو لەو خێرو بەرەکەتە بەهرەمەندیان

بكات، دیاره بەشێوازی جوان، هەروەها سەردانیان بكات و ڕێزیان بگرێ و دڵیان خۆش بكات، بێگومان ئینسان بەرانبەر بەدراوسێ زیاتر بەرپرسیاره تا خەڵكێكی دوورتر، وەبەرانبەر بەخزم زیاتر ئەركی لەسەرشانە تا خەڵكێكی دوورتر، هەروەها كەسێك كە ڕەفیقیەتی و لەزانكۆ بەیەكەوەن یان لەقوتابخانە بەیەكەوەن یان لەشوێنێك بەیەكەوەن زیاتر بەرانبەری بەرپرسیارە تاكو یەكێكی دیكە چونكە ئەو پێی ئاشناترەو ڕەنگە قسەشی باشتر لێوەربگرێ.

ئەركی چوارەم: هەروەها ئافرەتی مسوڵمان، ئەگەر لەلایەنێكی ئیسلامیدا بێ بەرانبەر بەلایەنەكەی بەرپرسیارە:-

بۆ وێنە خوشكەكانی سەر بەكۆمەڵی ئیسلامی یان هەر لایەنێكی دیكەی ئیسلامی پێویستە بزانن كەبەرانبەر بەو كۆمەڵ و جەماعەتەو بەو لایەنە ئیسلامیيە بەرپرسیارن، وەك چۆن برایەكان بەرپرسیارن، پێویستە دۆست و لایەنگر پەیدا بكەن و ڕووی گەشی ئەو كۆمەڵە پێشانی خەڵكی بدەن و دۆستی بۆ زیاد بكەن هاوكاری بۆ كۆبكەنەوەو قەزییەكانی بەخەڵكی ڕابگەیەنن و دیفاعی لێبكەن، خوشكانیش بەهەمان شێوە بەرپرسیارن چ لەبواری بانگەوازو ڕێكخستن داو لەحاڵەتی ڕووبەڕووبوونەوەشدا، بەڵێ لەبواری بەرەنگاربوونەوەش دا، بەتەئكید خوشكانیش وەك برایان ئەركیان لەسەرشانە، وەئەركی سەرشانی ئافرەتان چ وەك زاتی خۆیان چ وەك پاڵپشتێكیش بۆ مێردەكانیان یان بۆ برایەكانیان یان بۆ كوڕەكانیان، چونكە جاری وا هەیە قسەی خێری دایكێك بۆ كوڕەكەی دەبێتە باشترین سەنەد، وەقسەی خێری ژنێك بۆ مێردەكەی دەبێتە باشترین پشتیوان، پیاوەكەی كەهاتەوەو هەرچەندە ژیان و گوزەرانیشیان باش نەبێ بەلام ئەو ژنە بڵێ: پیاوەكە خەمت نەبێ تۆخەم لەدینی خوا بخۆ ئێمە خوای بەخشندە ڕزق دەرەو ئارام دەگرین و ئەهلی قەناعەتین، بێگومان ئەو پیاوە هەڵدەبڕێتەوەو،

مەعنەوییاتی بەرز دەبێتەوە، بەڵام ئەگەر پیاو هاتەماڵەوەو ئیدی بەحەق بێ یان بەناحەق، ژنەکەی گلەیی لێکردو پرتەو بۆڵەی بەسەردا کرد، ئەوە بەتەئکید ئەو پیاوە مەگەر زۆر خۆگربێ ئەگەرنا عەزیمەتی دەشکێ و بۆ دەرەوەش تواناو بڕستی کەم دەبێتەوە!!

ئەرکی پێنجەم:- ئەرکی پێنجەم و کۆتایی ئافرەت بەرپرسیارێتی‌یەتی لەبەرانبەر کۆمەڵگاو میللەتی‌دا بەگشتی:

خوشکەکان! ئێمە هەمووومان لەبەرانبەر ئەو کۆمەڵگاو میللەتەی خۆماندا بەرپرسیارین بەهەموو چین و توێژەکانی‌یەوەو بەهەموو تەیارو تەوژمەکانی‌یەوە، ئێمە نابێت تەنها بەرانبەر بەخەڵکی ئیسلامی هەست بەبەرپرسیارێتی بکەین و بڵێین، فلان کەس خوشکێکی ئیسلامی‌یە بۆیە بەرانبەری بەرپرسارین، بەڵام فلانە ئافرەتە خۆپابەند نی‌یە بەئیسلامەوە، یان بەرگ و پۆشاکی شەرعییانەی نیە بۆیە ئێمە بەرانبەری بەرپرسیارنین چونکە تازە ئەو سەری لێشێواوە سەرگەردان بووە!! نەخێر ئەوە ڕاست نیەو ئەو بۆچوونە هەڵەیەو ئەگەر پێغەمبەر ﷺ وە هاوەڵانی بەڕێزی بەپیاوو ئافرەتەوە بەوشێوەیە لەگەڵ کۆمەڵگای خۆیاندا ڕەفتاریان بکردایە، ئەوە ئێمە کۆمەڵگایەکی مسوڵمانانمان نەدەدی و دەست نەدەکەوت، چونکە ئەو کۆمەڵە پیاوانەو ئەو شێرە ژنانەی کەتێکەشتن و کۆمەڵگای مسوڵمانیان لێپێکهات هەر لەئەنجامی هەوڵی ئەو هاوەڵە کەمانەوە لەئافرەتان و لەپیاوان تێکەشتن و پێکەشتن، کە لەدەوری پێغەمبەر بوون ﷺ ئافرەتێك دەچوو تەئسیری لەدراوسێکانی دەکرد، یەکی دیکەش کاری لەخزمەکانی دەکرد پیاوێك دەچوو ڕەفیقەکانی بۆلای پێغەمبەری خوا دەهێناو، ئافرەت دەچوو دەستە خوشکەکانی خۆی دەهێنا!! بەڵێ هەمیشە ئێمە بەرانبەر بەو خەڵك و میللەتەی خۆمان بەرپرسیارین وەمن ئامۆژگاری دڵسۆزانەی خوشکەکانم دەکەم لەو بارەوە کەئێوە ڕەشبین مەبن بەرانبەر بەمیللەتەکەمان، چونکە ئەم خەڵك و

میللەتەی ئێمە تەفسیری کوفر کەتێی دەکرێ، تەفسیری جاهلیەت کەتێی دەکرێ، تەفسیری غەیرە دینی کەتێی دەکرێ، بەبۆچوونی من تەفسیرێکی زۆر (سطحي) و ڕووکەشی‌یە، هی زۆربەی خەڵکەکە، دیارە خەڵکێك هەیە کەکاریگەرییەکە گەشتۆتە سەر ئیسقانی، بەلام هی زۆربەی زۆری سەر پێستە، خۆتان چاکتر دەزانن گەلێك ئافرەتی وا هەیە زۆر لەسەر دڵی قورسە کەبەرگ و پۆشاکێکی ناشەرعی لەبەر دەکات و دەڵێ: حەزی لێناکەم، بەلام ئەگەر وا نەکەم لۆمەم دەکەن و ڕەخنەم لێدەگرن، چونکە تازە مۆدیل وایەو دەستە خوشکەکانم پێم دەڵێن: دواکەوتووی، تازە چاولێکەری‌یە منیش دەبێ وەك ئەوان بکەم!! بەڵێ زۆریان هەن لەدڵەوە مورتاح نین بەبەڵگەی ئەوەی کەڕەمەزانان زۆر لەو ئافرەتانەی کەبەرگ و پۆشاکیان ناشەرعیانەیە تەماشا دەکەی بەحیسابی خۆیان وا دەزانن ئەگەر ڕەمەزانان بۆلای خوا بگەڕێنەوە ئەوەندە کافی‌یە وەئەوەندە بەسە بۆیە تەنها ڕەمەزانان خۆیان دادەپۆشن، وە بیستوومانە زۆربەی هەرەزۆریان بەڕۆژوو دەبن و هەیانە غەیری ڕەمەزانیش هەرچەندە بەرگ و پۆشاکی تەواو نییە کەچی کەدەچێتەوە ماڵێ نوێژەکانی دەکات!! کەواتە بائێمە بێ هیواو نائومێد نەبین لەو خوشکانە کەبارودۆخێکیان بۆ ئەڕەخساوەو هەل و مەرجێکیان بۆ نەسازاوە کە وەك ئێوە عەقیدەی ئیسلامی و ئادابی ئیسلامی و ڕەوشتی ئیسلامی وەربگرن، بائێمە دەستیان بگرین زەمینەیان بۆ خۆش بکەین و دڵیان خۆش بکەین وە بەتەئکیدیش کەسانێك هەردەمێنن کەبەدەنگ ئێمەشەوە نایەن، وەکەسانێکیش هەر هەن کەوەك گوتمان تەفسیری کوفر گەشتۆتە سەر ئێسقانیان و ئەوانەمان بۆ چاك نابێ، بەلام با ئێمە ئەرکی خۆمانیان لەگەڵ جێبەجێ بکەین هەقی خۆیان کە لەسەرمانە بیان دەینێ، جائەوەی کەهات هات، ئەوەی کەخوا هیدایەتی دا باشە ئەوەش کەخوا هیدایەتی نەدا ئێمە لەبەرانبەریدا بەرپرسیار نابین، ئەنجا کۆتایی قسەکانیشم بەم چەند ئامۆژگارییە کورتە دێنم.

(حەوت ئامۆژگاری پوخت)

یەکەم: ئامۆژگاری هەموو لایەکتان دەکەم بەوە کەبەر لەهەر شتێك لەقسەکردن و لەهەڵس وکەوتتان لەگەڵ دەوروبەرتاندا جەخت بکەن لەسەر ئەوەی کەخەڵك تێبگات کەئیسلام چی لێدەوێت، خوشکە بەڕێزکانم! زۆر کەس نازانێ دین چی لێدەوێ بەتایبەتبش کەبەداخەوە هەندێ کەس هەیە جا لە مەلا یان لەغەیری مەلا لەخەڵکی عەوام، کەدین وا نیشان دەدەن کەهەر شایەتمان بێنێ تازە تەواو، یانی فیکری ئیرجائی، فیکری مورجیئە بلاودەکەنەوە، کەدەڵێ: هەر شایەتمان بێنە تازە تۆ مسوڵمانی و هاتوویتە نێو بازنەی ئیسلامەوەو هیچی دیکەی ناوێ، بەڵام دیارە ئەوە فیکری مورجیئەیە، حەیفێ هەندێك مەلا هەن ئامانجیان ژیان و گوزەران دابین کردنە بەهەر نرخێك بێ وەدەشزانن کەئەگەر بێت و دین و ئیسلامەتی بەجۆرێك بخەنە بەرچاو کەلەگەڵ هەواو ئارەزووی خەڵکی و سیاسەت و بەرژەوەندی سیاسەتمەداراندا بگونجێ، وە هەتا دین بۆ خەڵکی ئاسانتر بکەنەوەو تەنك تری بکەنەوەو ڕوونتری[9] بکەنەوە ئەهلی کوفرو ئەهلی جاهیلیەت زیاتر لێیان ڕازی دەبن ئەوانیش دەیانەوێ خەڵك لەخۆیان ڕازی بکەن، ئیدی سەرئەنجام دێنن هێندە دینداریی لەلای خەڵك گچکەو سەهل دەکەنەوە کەپێیان وایە تەنها بەشایەتمان هێنانێکی ڕووت دەبنە مسوڵمان و ئەگەر شەڕابیش بخۆنەوەو لەنێو حیزبێکی عەلمانیش دابن و نوێژیش نەکەن، دەڵێن تازە مادام شایەتمانیان هێناوە مسوڵمانی تەواو عەیارن و ئیمان و ئیسلامێکی تێرو تەواویان هەیە، وە زۆر جاریش وەك بەڵگە هێنانەوە بۆ سەلماندن و ئیسپاتی دەعوای مسوڵمانەتی یەکەیان هەر ئەو فەتواو هەڵوێستە (مورجیئانە)ی ئەوجۆرە

---

[9] وشەی (ڕوونتر) لێرەدا مەبەست پێی پێچەوانەی (خەست)ە نەك پێچەوانەی لێڵ.

مەلایانە بەنموونە دێننەوەو دەڵێن ئەوە نییە ئەو مامۆستایانەش لەگەڵماندان و دەڵێن کاکە مسوڵمانەتی ئەوەیە بەس شایەتمان بێنی تازە تۆ مسوڵمانی!! بۆیە دەڵێم دەبێت ئەو خەڵکە تێبگەیەنرێ کەئیسلام چی لێدەوێ وەئیمان یانی چیو ئیسلام یانی چیو ئینسان بەچی دەبێتە مسوڵمان؟! بەڵێ خوشکەکانم هەنگاوی یەکەمتان ئەوەبێ لەگەڵ خەڵك کە بەشێوازی جوان خەڵك حاڵی بکەن کەدین چی لەخەڵکی دەوێ؟ جاکاتێك تێڕوانینی خەڵك دەربارەی دین گۆڕا، هەڵوێستو کردەوەو تەسەڕوفیشی دەگۆڕێ، بەڵێ هەرکاتێ تێگەیشتنی خەڵك دەربارەی دین گۆڕاو زانی کەدینو مسوڵمانەتی تەنیا وشەیەك نییە بەدەم بگوترێ بەڵکو ئیمان هەم پەیوەندی بەنێو دڵو دەروونەوە هەیەو هەم پەیوەندی بەعەقڵو تێگەیشتنەوە هەیەو هەم پەیوەندی بەتەعبیری زمانەوە هەیە، وە هەم پەیوەندی بەکردەوەی ئەندامەکانیشەوە هەیە، وەبەهەر چوار بەشەکە ئەوجار ئیمان دروست دەبێ، ئەوجار مسوڵمانەتی دێتەدی، جائینسان هەرکاتێ ئەوەی لێحاڵی بوو وە یەقینی وابوو ئیسلامو ئیمان تەنها شایەتمان هێنانو قسەی زار نیە، ئەوە بێگومان ئەوکاتە تەنها بەشایەتمان هێنان واز لەمسوڵمانەتی ناهێنێو لێی ناگەڕێو ئەوکاتە بەتەئکید گۆڕانکاری بەسەر خۆیدا دێنێت.

<u>دووەم:</u> وە ئامۆژگاری دووەمم ئەوەیە، کەهەتا بۆتان دەکرێ بەڕەوشتی جوانو بەدڵسۆزییو لەڕووی بەزەییەوەو بەپەرۆشەوە لەگەڵ خەڵکی قسە بکەن، نەك لەڕووی بوغزەوە، دیارە الحمدالله خوشکان عەتفو سۆزو دڵنەرمییان زۆرەو ئەو دیاردە هەڵەیە زیاتر لەنێو برایاندا هەیە کەبەداخەوە هەندێکیان زیاتر بەچاوی بوغزو غەرەزو قینەوە تەماشای خەڵکی دەکەن، کەبێگومان ئەوە هەڵەیەو دەبێ بەچاوی بەزەییو سۆزو پەرۆشەوە بۆ خەڵکی بڕوانینو مامەڵەیان لەگەڵ بکەین، پێغەمبەران علیهم الصلاة والسلام هاتوون بەوپەڕی شێوازی بەرزو جوانو بەوپەڕی دڵسۆزییو لەڕووی پەرۆشەوە کاری

بانگەوازیان ئەنجام داوەو دووعای خێریان بۆ میللەتەکانیان کردوەو چی چاکە ئەوەیان بۆ لەدڵ گرتوون ئەوجار لەگەڵیان ڕووبەڕووبوونەتەوە! وەکاتێکیش خەڵك قسەی نەفامانەشیان لەبەرانبەردا کردوون ئەوان ئەدەبی بەرزی خۆیانیان دیسان تێك نەداوە، تەماشا بکەن قەومی (عاد) بە (هود) دەڵێن چی، (هود) کەپێغەمبەرێکی پایە بەرزی خوایە ﷺ سەرنج بدەن گەلەکەی چەند بەبێ نەزاکەتی یەوە دەیدوێنن: (قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ) (الأعراف:٦٦)

قەومی عاد قەومێکی سەرکەش و مل هوڕبوون، هود (علیه الصلاة والسلام) زۆر بەشێوازێکی بەرزو جوان دەچێ دەیاندوێنێ و دەڵێت وەرن بەندایەتی بۆ خوا بکەن، یەکتری مەچەوسێننەوە، خراپە مەکەن، ڕەوشتتان بەرز بێت، بت و صەنەم مەپەرستن! کەچی زلە زلانی قەومەکەی پێی دەڵێن: ئەی هود! بەتەئکید ئێمە تۆ لەبێ عەقڵی دا دەبینین وەپێشمان وایە تۆ پیاوێکی لەڕیزی دۆرزنانی!! واتە هەم بەبێ عەقڵ ناوزەدی دەکەن و هەم بەدرۆزن!! بەڵام چونکە هود (علیه الصلام والسلام) پێغەمبەرێکی پایەبەرزی خوایە نە منەو نە عەمرە و نە زەیدە، پێغەمبەرە ﷺ دەزانێ کەدەبێ بەرزو پارێزراو (معصوم) بێ لەهەڵەو دەزانێ کەخوا ناردوویەتی و ڕێزی گەورەی لێناوە، کەچی دەڵێ چی؟! ئایا دەڵێ: نەخێر بەڵکو ئێوە بێ عەقڵن ئەگەرنا من زۆر عاقڵم!! وە ئایا دەڵێ: نەخێر من زۆر ڕاستگۆم بەڵام ئێوە درۆزنن؟! کەبێگومان ئەگەر وایشی پێ فەرمووبایە زۆر ڕاست و دروست بوو؟! نەء بەڵکو بەم ئەدەبە بەرزو نەزاکەت و حورمەت و حیکمەتە جوانەوە دەیان دوێنێ (قال یاقومي) جارێ پێشێ هەستی نەتەوەیی و خزمایەتیان دەجووڵێنێ و دەڵێ ئەی قەومەکەم!! واتە خۆمن یەکێکم لەخۆتان و دڵسۆزم بۆتان، هەستیان دەجوڵێنێ وەك چۆن (موسی) علیه السلام – کەلەهاڕوونی باری تووڕە دەبێ و ڕیشی و قژی سەری بادەدات، هاڕوون علیه السلام پێی دەڵێ: (یا بن ام..) واتە ئەی کوڕی دایکم!!

خۆ دیارە کوڕی باوکیشی بووە، بەڵام دەیەوێ عەتفی کوڕو دایکایەتی لەدڵدا بجووڵێنێ! هودیش زۆر بەشێوازێکی جوان و زۆر عاتیفیانە دەڵێ ئەی گەلەکەم! (لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ)(لاعراف: من الآية٦٧) من بێ عەقڵ نیم بەڵکو ڕەوانەکراوم لەلایەن پەروەردگاری جیهانەوە، دوایی دەفەرموێ: (أُبَلِّغُكُمْ رِسَالاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ) (لأعراف:٦٨) پەیامەکانی پەروەردگارمتان پێڕادەگەیەنم وەمن دڵسۆزم بۆ ئێوەو ئەمینداریشم بۆتان، واتە تەنانەت وشەیەکیان پێ نالێ کەدڵیان گەرد بگرێ، جائەوە ئەدەبی بەرزی پێغەمبەرانە (علیهم الصلاة والسلام) وە ئەوەش شێوازی شەرعییانەی بانگەوازو ڕەفتارو مامەڵەیە لەگەڵ خەڵك دا.

سێیەم: ئامۆژگاری سێیەمم ئەوەیە کەبا فیزو کەشخە بەسەر خەڵکیدا نەکەین چونکە یەکەم: ئێمە ئەگەر خوا قبووڵ بکات، خوا پێداوین مادام لەسەر ڕێبازی پێغەمبەرین ﷺ وەبێگومان هەرکەسێك لەدونیادا لەسەر ڕێبازی پێغەمبەر بێ انشاءالله لەقیامەتدا لەخزمەتی پێغەمبەردا دەبێ، بەڵام باخۆمان لێ نەگۆڕێ و بافیز بەسەر خەڵکیدا نەکەین، چونکە جارێ خوا دەزانێ عاقیبەت و سەرئەنجاممان چۆن دەبێ دووەم: هەرکاتێ ئینسان خۆی بەباش زانی و پێی وابوو لەسەر ڕێگەیەکی ڕاستە، نابێ باشیەکەی خۆی بکاتە منەت بەسەر خەڵکەوە بەڵکو دەبێ بیکاتە منەت بەسەر خۆیەوەو بڵێ: خوایە زۆر مەمنونتم کەمنت هیدایەت داوە بۆ ڕێگای ڕاست و باش، وەدەبێ بەشێوەیەکی وا خەڵك بدوێنی بڵێ: خوشکم وەڵلا هی من نازانم ڕەنگە تۆ لەلای خوا باشتربی! دەبێ ئاوا بیدوێنێ و بڵی تۆ بەچ مەعلوم ئەگەر بگەڕێیوە لای خوا زۆر لەپێش ئێمەدا ناچیت بۆ بەهەشت بەچ مەعلووم من ڕێم لێ تێك ناچێ! چونکە خەڵك هەمیشە ڕقیان لەکەسێکە خۆی بەباش بزانێ و خەڵك بەخراپ بزانێ و خەڵك هەمیشە ڕقیان لەئینسانی خۆبەزل گرو خۆپەسەندە، وە کەسێك کەخۆی پێباش بێ، زۆر هەڵەیە تۆ دەبێ خەڵك بڵێ باشی نەك خۆت پێباش،

بێ، بەڕاستی ئەوە نوختەیەکی زۆر گرنگە بۆئەوەی کە (تاثیر) بکەین لەخەڵك وە بۆ ئەوەش شتێك نەڵێین پێچەوانەی شەرع بێت، چونکە خوای پەنهان بێن دەفەرموێ (فلا تزکوا انفسکم) خۆتان پێ چاك نەبێ (هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى) (لنجم: من الآية٣٢)) هەر خوا دەزانێ کەکێ تەقوای باشی هەیە!! .

چوارەم: ئامۆژگاری چوارەمیشمان ئەوەیە کە لەڕاگەیاندنی دین و لە پەروەردەکردنی خەڵك و لەخەڵك فێری دینداریی‌کردندا باپلە پلەی (تدرج) ڕەچاو بکەین، بەڵام ئاگاداری یەك شت بین ئەویش ئەوەیە کەهەرچی دینی خوایە وەك خۆی بیخەینە بەرچاوی خەڵك، نەك بۆئەوەی خەڵك پێی ڕازی بێت بێنین حەرامیان بۆ حەڵاڵ بکەن! نەء بەڵام دەتوانی ئەمڕۆ دوو حەڵاڵی پێ بڵێ ی و دوو ئەرکی پێ بڵێی، مەچۆ هەموو شتێکی پێ مەڵێ و لەسەری مەکە بەبارێکی قورس، بەڵام لەولاشەوە مەچۆ ئەگەر گوتی: باشە ئەرێ فلانە شت حەڵاڵە؟! بڵێ ی بەڵێ حەڵاڵە، لەکاتێکدا کەقەدەغەشە هەر بۆئەوەی ڕازی بکەی!! نەء حەرام بۆ کەس حەڵاڵ مەکەن بۆئەوەی کەدینداریيان بۆ ئاسان بکەن، بەڵام دیسان مەشچن هەرچی حەڵاڵ و حەرام هەیەو هەرچی فەرزو سوننەت و قەدەغەو ناپەسەند (مكروه) هەیە، بەیەك لیست بۆیان ڕیزمەکەن تالێی ڕابکەن!! پێغەمبەریش دەفەرموێ ﷺ (یسروا ولاتعسروا)(متفق عليه) واتە ئاسان کەربن و زەحمەت خەر مەبن، واتە: دین بۆ خەڵك ئاسان بکەن بەڵام نەك بەو شێوەیەی کەحەرامیان بۆ حەڵاڵ بکەن! بەڵکو بەوشێوەیە کەپلە پلەو وردە وردە، پێشی فەرزەکانیان پێ‌بڵێن، ئەوانیش لەگرنگترو گەورەترەوە بۆ شتی دیکە، دوای ئەوە بێنەسەر سوننەتەکان نەك بەیەك قائیمەو یەك لیست هەرچی فەرزو سوننەتە بۆی ڕیز بکەی. بەتەئکید ئەو نەفەرە دەڵێ وەڵڵاهـ هەرگیز ئەو بارە قورسەم بۆ دەست نادرێتێ و لەجیاتی نیزیك کەوتنەوە دووردەکەوێتەوە.

پێنجەم: ئەمجار ئامۆژگاری پێنجەمیشم ئەوەیە کە:- خوشکانی ئێمە دەبێ هەوڵ بدەن کەواقیع بگۆڕن نەك واقع بیان گۆڕێ، بەتایبەتی لەڕووی عادەتو نەریتەوەو لەڕووی خوو خدەی کۆمەلایەتی‌یەوەو لەبواری بۆنەکانی ژن هێنانو شووکردنو تەعزیەو شینو شاییو ئەمانەدا، دەبێ خوشکان زۆر وریا بن چونکە پابەندیی ئینسان لەو حاڵانەداو شتانەدا دەردەکەوێو لەهەڵوێست دا دەردەکەوێ، کەئایا تۆ تاچ ڕاددەیەك پابەندی بەدینەوە؟!

بۆیە خوشکە بەڕێزەکانم ! وریابنو مەکەونە ژێر تەئسیری دابو نەریتو خووخدەی جاهیلی‌یانەو با تەیارو تەوژمی جاهیلی ئێمە لەگەڵ خۆی ڕانەماڵێ! بەڵکو دەبێ لەبەرانبەری‌دا بوەستین، نەك هەر بۆنەوەی کەخەڵك ڕەخنەمان لێنەگرێ ئێمە تەسلیمی شتی ناشەرعی بینو وەك خەڵك بکەین!! ئینجا دیارە لەلایەکی دیکەوە دەبێ لەوەش وریا بین کەبەرگو پۆشاکمان شەرعی‌یانەبێ، هەندێ جاران سەرنج دەدەم چاوم لەهەندێك لەئافرەتان (هەڵ دەنگوێ) لەبازاڕدا هەست دەکەم خەریکە بەرگو پۆشاکی شەرعییانە وردە وردە تەنازول بکات بۆ بەرگو پۆشاکی ناشەرعیانەو وەك بڵێی سولحی لەگەڵدا بکات!! واتە بەرگو پۆشاکی شەرعییانەی هەندێك لەخوشکان دەیەوێ سولح‌بکات لەگەڵ هی ناشەرعییانەدا بەو مەعنایەی کەهەندێ لەئافرەتان پۆشاکەکەیان بەشێوەیەك لێدەکەنو بەجۆرێکی لێدەکەن کە یان تەسکە یان بەشێوەیەکە زۆر لەبەرگو پۆشاکی ناشەرعی‌یەوە نزیکە، بەحساب ئەوە ڕەنگە جۆرە تەنازولێكو سولحێك بێت بۆنەوەی کەئەو ئافرەتە زەق نەیەتە بەرچاو!! جامن لێرەدا یەك ئامۆژگاریتان دەکەم ئەوە بۆ خوشکانیشو بۆ برایانیش خوای پەروەردگار دەفەرموێ: (ولن تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ)(البقرة: من الآية۱۲۰) واتە بەتەئکید جوولەکەو نەصرانی‌یەکان لێتان ڕازی نابن هەتا شوێن دینەکەیان نەکەون! ئەو خوشکە ئەگەر پێی وا بێ، ئەگەر بێتو لەجیاتی مانتۆو ئەو بەرگەی سەرتاپایە بەرگێکی دوو سێ...

لەبەر بکاتو بڵێ لێم ڕازی دەبن! بەخوا بەوەندە لێت ڕازی نابن هەنگاوی یەکەم، ڕەنگە بڵێن ئەوە باشە، بەڵام سبەینێ دیسان تێت هەڵدە پێچن و دەڵێن: بەخوا ئەوەش بەکەڵك نایەت، هەنگاوێکی دیکەش دەت هێننەوە دواوەو هەنگاوێکی دیکەش و هتد.. وەك خوا فەرمووییەتی: (وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ) (القلم:٩) تا دەتبەنە سەر ئەو شوێنەی کەبۆ خۆیان دەیانەوێ، جا لەعەقیدەدا هەروایەو لەبواری سیاسەتدا هەر وایەو لەبواری بەرگو پۆشاکدا هەروایەو لەبواری عاداتو نەریتیش دا هەروایە، کەواتە باهەر لەئەوەڵەوە تەنازول نەکەین، دیارە ئەوانەی کە وردە وردە خوا هیدایەتیان دەدات قەیناکات بەپلە پلەیی بیانهێنین، بەڵام باخوشکەکانمان بەرگو پۆشاكو ئادابی شەرعییانە لەخۆیاندا کاڵ نەکەنەوەو سوڵحی پێنەکەن لەگەڵ بەرگو پۆشاكو عاداتو نەریتی ناشەرعییانەداو لەنێو قەدی ڕێگادا بیانگەیەننە یەكو سەرئەنجام وابێ هیچ لایەکیان نەبێ بەتەواویو شتێکی نامۆو سەیر بێت!!

<u>شەشەم</u>: ئامۆژگاری شەشەمیشم ئەوەیە کە بۆ ئەوەی هەم خۆتان چاکەو بەهرەو خێرو بەرەکەتەکانی شەریعەتی خوا بۆ ئافرەتانو خێزان بزانن و هەم زیاتریش بەرچاوی ئەو خەڵکە ڕۆشن بکەنەوە کەبانگیان دەکەن بۆ ئیسلام، هەمیشە هەوڵ بدەن وێڕای خستنەڕووی حیکمەتەکانی شەریعەتی بێهەڵەو پەڵەی خوای کاربەجێ جەختو تەرکیزیش بخەنە سەر واقیعی ئافرەتان لەکۆمەڵگاکانی ڕۆژئاواداو بزانن بەچ مەرەدێك چوون!! هەندێك سەرژمێر (إحصاء) لەوبارەوە هەن هەڵبەتە ئەگەر ناچاری نەبووایە باسم نەدەکردن، بەڵام شوێنو مەقامەکە دەیخوازێ، بۆ وێنە: لەهەندێك وڵاتانی ڕۆژئاوادا (٧٥٪) منداڵەکانیان (زۆڵن)[١٠]! لە ٧٥٪ی منداڵان واتە ٣/٤ی کۆمەڵگای ئەو وڵاتە چ پیاو چ ئافرەت زۆڵن باوكو دایکی شەرعییان نییە! ئنجا ئەو نەخۆشییانەی کەلەئەنجامی داوێن پیسیو فەسادو بەرەڵایییەوە بڵاودەبنەوە

[١٠] لەبەریتانیا وایە، بڕوانە: (عالمية الاسلام ومادية العولمة) سميح عاطف الزين، ص ١٢٥.

زانایان دەڵێن هەتا ساڵی (٢٠١٥) یان (٢٠٢٠) ئەگەر بەوشێوەیەو ڕێژەیەی کەئێستا هاتوە نەخۆشی‌یە جنسیەکانی بەتایبەتی نەخۆشی (ئیدز) بەردەوام بن و ئەگەر بەوشێوەیە بڕۆن دەڵێن ساڵانە زیاتر لەوانەی کەلەجەنگی جیهانی دووەمدا کوژراون. کەپەنجا ملیۆن کەس لەجەنگی جیهانی دووەم لەبەین چوون. دەڵێن وای لێ دێ کەساڵانە بەو نەخۆشیانە زیاتر لە کوژراوانی جەنگی جیهانی دووەم لەبەین دەچن! وەئێستا کە ئافرەتی ڕۆژئاوا لەنێویاندا تەیارو تەوژمێك پەیدا بووە داوا دەکەن لەحکوومەت و لەپیاوان وەدەڵێن بمانگێڕنەوە بۆ ماڵەکانی خۆمان، دەڵێن: ئێوە واتان لەئێمە کرد بەیەکسانی یەکسانی کەسەرئەنجام نەبووینە پیاوو لەئافرەتیش شۆڕاوین!! ئەو برایانەمان کەلەو وڵاتانەن دەڵێن ئافرەتان دەبینین چی دەکەن کەنناسی دەکەن حەمباڵی دەکەن لەگەراج و لەفرۆکەخانەکان ئافرەت خوا خوایەتی یەکێك بڵێ وەرە دادە ئەم جانتایەم بۆ هەڵگرە، وەرە ئەم کەل‌وپەل و ئەم جانتایەم بۆ بخەرە سەر ئەو عەرەبانەیە! بەڵێ ژمارەیەکی زۆریان لەو ئافرەتە کلۆڵانە کە بەناوی ئازادی‌و یەکسانی‌یەوە فریو دراون و چەواشەکراون کەنناسی دەکەن، حەمباڵی دەکەن، کرێکاری دەکەن، پیشەی سووك سووك ئەنجام دەدەن، برایەکی خۆمان بۆی گێڕامەوە گوتی: لەئافرەتێکم پرسی لەوجۆرە ئافرەتانە کەئایا هەست بەبەختەوەریی دەکەی؟! ئەویش لەوەڵامدا گوتی: نەخێر هەست بەهیچ بەختەوەرییەك ناکەم، جائەگەر ئەم حاڵە بەختەوەریی بێ دەبێ بەدبەختی چۆن بێ؟، گوتی پێم گوت: باشە حەزناکەی کەئێستا ماڵ‌و حاڵێکت هەبوایەو منداڵت هەبوایە؟! گوتی دیارە ئافرەتەکەش تەمەنێکی هەبوو، لەوەڵام دا گوتی: با، زۆریش حەز دەکەم بەس من هەتا گەنج بووم بەنەوعێکی دیکە ژیام و ئێستاش بەهەرحاڵ تازە چووەمەتە تەمەنەوەو زۆریشم پێ‌خۆشە منداڵم ببوایەو هەر یەك دوو منداڵم ببوایە، بەڵام تازە ئەو ئومێدەشم نەماوە!! جا خوشکەکانم ئێوە باسی واقیعی گەندەڵی ئافرەتانی کلۆڵی (ڕۆژئاوا) بکەن، جا ئەو کاتە هەرکەسێك هەر ئوزێك ویژدانی هەبێ و بشزانێ ئافرەت لەوێ

وەزعی چۆنە ئەوکاتە بەتەئکید قەدری نیعمە تی دینی خوا دەزانیّ، ئەوکاتە دەزانیّ کەئافرەتی مسولّمان‌و ئافرەت‌و خیّزان لەسایەی شەریعەتدا چ بەهرەیەکی دەست دەکەویّ‌و چ نازو نیعمەتیّکی چنگ دەکەویّ‌و لەچ کەرامەت‌و ڕیّزو حورمەت‌و خۆشبەختییەکدا دەژیەت!

حەوتەم: ئامۆژگاری حەوتەمیشم بۆ خوشکانیش‌و برایان‌و بۆ هەموو لایەك ئەوەیە کە: با زەمینە خۆش بکەین بۆ خوشکانمان‌و با لەسنووری شەریعەتدا مافەکانیان بۆ دابین بکەین، وە بائافرەتانیش داوای مافەکانی خۆیان بکەن بۆئەوەی بتوانن ئەرکە شەرعییەکانیان جیّبەجیّ بکەن، چونکە بەتەئکید بەبیّ پیاوو ئافرەت‌و بەبیّ دەستبار بۆ یەکتر گرتنی هەردووکیان ئەم کۆمەڵگایەی کوردەواریمان ناتوانیّت گۆڕانکاری‌و وەرچەرخانیّك لەخۆیدا دروست بکات بەرەو دین، بەرەو شەریعەتی‌خودا بەرەو مسولّمانەتییەك کەشەریعەت فەرمانی پیّکردوە، هەربۆیەش هەموو ئایەتەکان‌و فەرمایشتەکانی پیّغەمبەر ﷺ هەمیشە فەرمان دەکەن بەپیاوان‌و بەئافرەتان کەبەیەکەوە دەستبار بۆ یەکتر بگرن وەبەهەموویان مشووری دین بخۆن، جادیارە هەم خوشکان دەبیّ خۆیان جەخت بکەن لەسەر مافەکانی خۆیان‌و لەسەر ئەوەی کەشەرع ڕیّی پیّی داون، وەهەم پیاوانیش بەحەقیقەت دەبیّ پیاوانیش بزانن کەئەو ئافرەتانە مافیان هەیە، هەقیان هەیە، وەئیّمە ئەگەر هەق‌و ماف بۆ ئافرەتەکانمان دابین نەکەین، چ خیّزانمان بن چ کچانمان بن خوشکانمان بن چ دایکانمان بن، ئەوە گوناهباریان دەبین‌و بۆ دونیاو بۆ قیامەت قەرزداریان دەبین وەبەتەئکید کۆمەڵگەی کوردەواریش ناتوانیّ بچیّتە ئەو ئاستەوە کەشەریعەت لیّی داوا کردوە بەبیّ هاوکاری پیاوان‌و ئافرەتان، خوای کاربەجیّش فەرموویەتی: (وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى)(المائدة: من الآية٢).

وصلى الله على محمد واله وصحبه أجمعين

والحمدلله رب العالمين

نێـــوەرۆك

وَلَهُنَّ مِثْلُ الّذي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوف